

Vpl.

Pyhäjärvi

Torstai 16.12.2021

Pyhäjärveläisyyden vaali - Karjalan puolustaja

N:o 12 • 66. vuosikerta

Taimi Naskali - kädentaitaja

Seija Hirvikoski

Syyskuussa 90-vuotta täyttänyt Taimi Naskali asuu Nokialla valoisassa senioritalon kaksiossa. Työelämässä hän on ollut maatalon emäntä ja postinjakaja. Ilta-päivän haastattelutuokion perusteella kuvaisin häntä ennen kaikkea kädentaitajaksi ja taiteilijaksi.

Karjalainen ilo ja herkkyys pulpuavat juttelun lomassa, vaikka Taimi välillä ihmettelee, että miksi taivaan Isä on pitänyt hän-

tä täällä näin kauan, kun noita vaivojakin jo on. Mukavaa on silti edelleen jakaa muistoja ja nykyhetkeä neljän lapsen, viiden lastenlapsen ja kahden lastenlastenlapsen sekä ystävien kanssa. Ja jatkaa kädentaitojen parissa...

Taimi Naskali (o.s. Niukkanen) syntyi Vpl. Pyhäjärven Heinoisten kylässä vuonna 1931 **Heikki ja Maria Niukkasen** yksitoistalapsisen perheen kuopuksena. Heidän tilansa oli aivan Räisälän rajalla. Taimi oli usein siskonsa kanssa paimentyttöinä, ja lehmiiä vietiin Räisälän kautta laitumelle.

Himmelintekijä

Taimilla on uskomattoman pitkä ura himmeleiden ja muidenkin olkitöiden tekijänä. Lieneekö hänellä Suomen ennätys ajallisesti? Hän on tehnyt niitä jo reilusti yli seitsemänkymmentä vuotta. Monissa kodeissa ja julkisissakin tiloissa on hänen tekemiään himmeleitä, varmasti satoja ellei jopa enemmän. Löytyypä Taimin himmeleitä myös Japanista ja Sveitsistä.

Ensimmäisen himmelinsä Taimi teki jo Suoniemen pappilan riihessä asuessaan.

Elämäнкаari.

Onnenpyörä.

Joulukuusi

Tänä jouluna kuuseni pieni on, mutta vihreät ovat sen kerkät. Sen oksilta soivat sieluhun taas lohdun tiu'ut herkät.

Sen oksille neljä kynttilää minä kiinnitän kirkkahinta. Valoillaan ne täyttävät sydämet, taas tohtii toivoa rinta.

Ensi kynttilä joulun on lapsosen, on Jeesus ystävä parhain. Hänen kanssaan kulkea kevyt on, sen opin jo lapsena varhain.

Isänmaa saa toisen kynttilän, sinä suuri ja ihana maani. Sinun tähtesi kaikkeni uskallan, elon vaiheissa kuolemaani.

Ja äitini muistolle sytytän minä kolmannen kynttilän armaan.

Hänen siunauksensa muistaen ja hiuksensa hopeaharmaan.

Ja neljäs kynttilä sammumaton on kalliille Karjalalle, aseveljille, jotka sankarin tie vei rauhaan nurmen alle.

Aini Pohjakallio (o.s. Nokelainen) on muistellut joulua Saapurussa jatkosodan aikaan. Evankeliumiyhdistyksen Nuorisoliitto piti joulujuhlansa Saapurussa. Toistalon tuvassa, kertoo Aini. Hän esitti tuossa juhlassa tämän kansakoulunopettaja Atte Ennalan kirjoittaman runon.

Ilkuna Karjalaan, Enkkuan koulupiirin kyläkirja, 2001

Jatkuu sivulla

4

5

Runo Haukkaniemen joulukirkosta kuultiin Tampereella.

Huittisten Karjalaisten 75+1 -vuotisjuhlassa vieraili myös valkoparta, vanha tuttu...

3

Pääkirjoitus

Joulun iloa ja valoa pimeytemme

□ Tarja Kopalainen,
pastori, Vpl. Pyhäjärvi-Säätiön hallituksen jäsen

Tämän lehden ilmestyessä ensimmäisestä adventista alkanut joulun odotus alkaa olla loppumetreillään. Pian saadaan nähdä, täyttyvätkö odotukset. Onko joulun se levon ja rauhan tyyssija, millaisena se syksyn pimeinä kuukausina mielissä on siennellyt. Pian nähdään, mitä joulun tuo tullessaan ja millaisena aukeaa joulun jälkeen alkava uusi vuosi 2022.

Joulun alla kyselin vanhemmalta väeltä mitä he odottava joululta. Moni mainitsi läheiset ihmiset, joita ilman joulun ei tunnu joululta. Myös sellainen toive tuli, että voi kun saisi viettää joskus joulun rauhassa. Iän karttuessa suuren perhejoukon laittaminen kun voi viedä emännän voimat ääriarvoille.

Yhden toiveen uskon meidän kaikkien tämän joulun alla jakavan. Se on toive koronan poistumista maastamme ja maailmasta. Hartaasti toivomme takaisin tavallista normaalia, elämäämme jossa ei ole maskeja, eikä kokoontumisrajoituksia. Kaipaamme sitä aikaa, kun toista ihmistä sai kätellä tai halata, aikaa missä koronapassi oli vain pahaa unta.

Jo kahden vuoden ajan korona on ollut vallitseva puheenaihe, pelko ja riesa, joka on suuresti haitannut elämäämme. Myös meidän karjalaisten ja pyhäjärveläisten toiminta on kärsinyt. Kahteen vuoteen emme ole voineet järjestää Vpl. Pyhäjärvi-juhlia. Pyhäinpäivän aikaan sentään pääsimme kokoontumaan Mouhijärvelle karjalaiseen iltapäivään. **Hannu Musakan** konsertti Vuos'satojen Karjala kohotti mieliä ja piirakkakahveilla oli käynnissä sellainen haastelu, että sitä oli sääli ohjelmalla katkaista. Karjalaiselle luonteelle koronavälit ja karanteenit ovat kuin pakkopaita. Mikä kärsimys on pitää turvaväliä ja etäisyyttä, kun veri vetää ihmisten joukkoon.

Jotta ei menisi ihan valitukseksi, pitää todeta että jotain erityistä ja hienoa tänä vaikeana aikanakin on saatu aikaan. Elokuun loppuun saakka oli Sastamalan seudun museossa avoinna Siun ja Miun Viipurin läänin Pyhäjärvi -näyttely, joka oli suunniteltu yhteistyössä Sastamalan seudun museon, Vammalan Karjalaseuran ja Vpl. Pyhäjärvi-Säätiön kanssa. Sastamalan seudun kyläkumppanuushankkeen yhteydessä on samalla porukalla kartutettu Topoteekki kuva-aineisto joka on tuonut monien ulottuville tietoa ja hienoja elämyksiä. Vpl. Pyhäjärvi-lehti tarjoaa lukijoilleen kuukausittain odotetun ja kiinnostavan paketin pyhäjärveläisten elämään ennen ja nyt.

Itsenäinen Suomi täytti juuri 104 vuotta. Itsenäisyyspäivä muistuttaa meitä siitä, että meidän tilanteemme on sittenkin aika hyvä. Meidän vihollisemme on sairaus eikä toinen ihminen ja me taistelemme kaikki samalla puolella. Jos joku tässä taistelussa saa osuman, on häntä auttamassa laadukas ja tehokas sairaanhoito. Lääkkeet ja rokotteet kehittyvät koko ajan. Toivo taudin voittamisesta siintää, vaikka tie näyttääkin kiviseltä. Pidetään siis lippu korkealla ja toivo yllä. Suunnitellaan tulevaisuutta; uusia juhlia ja tapahtumia. Tavataan toisiamme, vaikka sitten maskin kanssa ja koronapassin voimalla.

Joulu antaa meille luvan hetkeksi laskea huolten taakkamme ja lapsen tavoin iloita kaikesta hyvästä; läheisistä ihmisistä, jouluruuista, joulukuusesta ja lahjoista. Ilon ja toivon tuo sydämiimme tutun jouluevankeliumin sanat: Teille on syntynyt Vapahtaja, Kristus Herra.

Siunattua Joulua ja parempaa Uutta vuotta 2022!

Karuja ja koskettavia evakkokertomuksia karjalaisten kirkkoherrojen kertomana

Karuja ja koskettavia tarinoita Karjalan evakoista sodan jaloissa Karjalan evakkojen pakkolähtö rakkailta kotiseuduilta talvisodan alussa 1939 ja uudelleen jatkosodan lopussa 1944 ovat päällisin puolin tuttuja asioita suomalaisille. Noin 400 000 suomalaista koki tämän kovan kohtalon.

Vieläkö näistä asioista voi löytyä uutta kerrottavaa? Karjalan Liiton vastaus kysymykseen on kyllä. Miksi näin on, se selviää liiton julkaisemasta uudesta kirjasta,

jonka puiseva nimi voi säikäyttää joitakuuta turhan päiten.

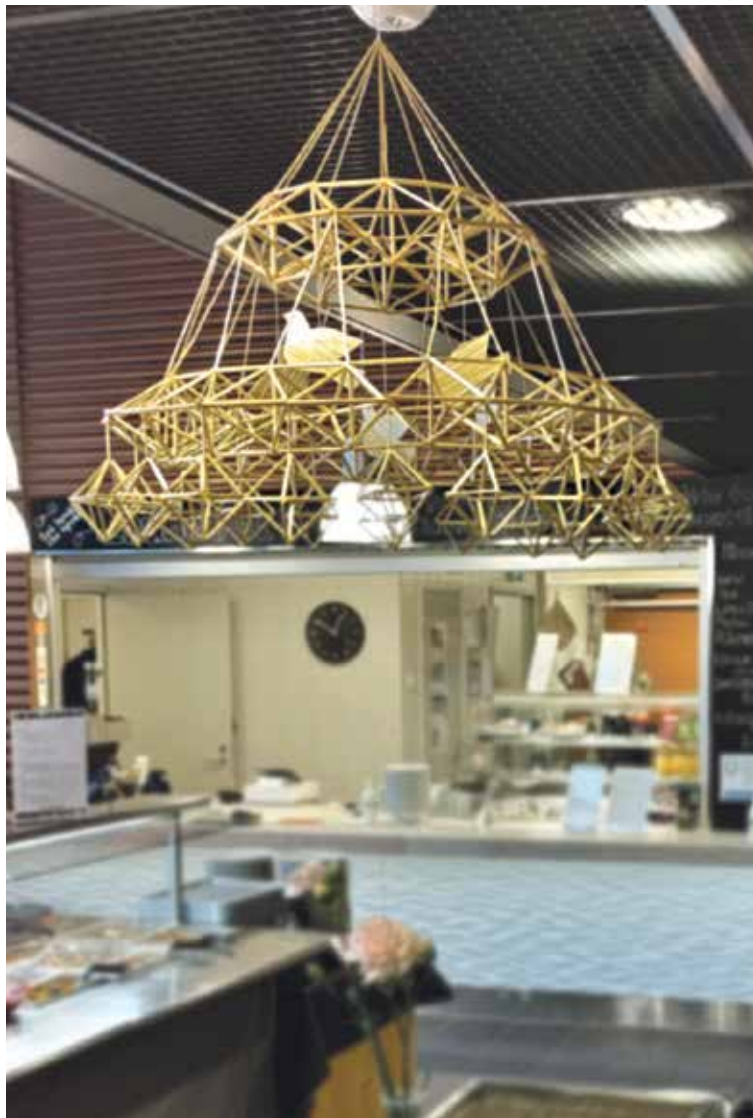
Outi Örnin toimittama kirja ei sisällä rutikuivaa tekstiä, vaan Viipurin luterilaisen hiippakunnan kirkkoherrojen karuja ja koskettavia raportteja lähdistä ensimmäiselle evakkotielle vuoden pimeimpään aikaan 1939 ja paluusta sodan runteleminen kotiseuduille 1941. Kirjassa kerrotaan myös lopullisista jäähyväisistä kesällä kolme vuotta myöhemmin.

Kirkkoherrojen tai heidän si- jaistensa laatimat 24 raporttia omista seurakunnistaan ovat löytäneet Mikkelin hiippakunnan arkistosta niteenä. Karjalan Liitto on nyt julkaissut ne kirjana, jonka toteutustapa selittää puisevaa nimeä: Örn taustaryhmineen on halunnut korostaa tällä tavoin kirjan autenttisuutta. Juuri siinä onkin kirjan voima. Raportit perustuvat kirkonmiesten omakoh- taisiin havaintoihin.

Kirkkoherrat laativat raportit Mikkelin hiippakunnan tuomio- kapitulilta vuonna 1949 saaman- sa pyynnön takia. Kaikki rajan taakse jääneet seurakunnat eivät ole siinä kuitenkaan mukana.

”Kirja on kuin cocktail, sisältäähän se taustoittavaa faktaa, yksityiskohtaista raportointia karjalaisten seurakuntien toiminnasta sodan jaloissa sekä tunteisiin meneviä tositarinoita ihmiskohtaloista”, kiteyttää tietokirjailija **Risto Uimonen**.

Lähde: karjalanliitto.fi

KUVA MATTI NASKALI

Taimi Naskalin suurikokoinen himmeli luo tunnelmaa nokialaisen Konnun Keittiön ruokalassa. (Lue lisää sivull 4)

Selostuksia eräiden siirtoseurakuntien kohtaloista ja sotatapahtumista 1939-1949.

Toimittanut Outi Örn. Julkaisija: Karjalan Liitto ry 2021

vpl. Pyhäjärvi

www.karjalanliitto.fi/vplpyhajarvisaatio

facebook.com/
Vpl-Pyhäjärvi-lehti

Julkaisija:
Vpl. Pyhäjärvi-Säätiö sr

Päätoimittaja:
Tea Itkonen
Vaskenvalajankatu 33
06100 Porvoo
puh. 040 557 4223
toimitus@vplpyhajarvi.fi

Toimitusneuvosto:

Pertti Hakanen
Mauri Hauhia
Tuomo Hinkkanen
Tea Itkonen
Tarja Kopalainen
Kirsti Naskali
Esko Pulakka

Ilmoitushinnat:

Kuolinilmoitukset
0,70 € / ppm
Muut ilmoitukset
0,80 € / ppm
pienin ilmoitus 20 € / ppm
Hintoihin lisätään alv 24 %

Tilauhinna:

Vuosikerta 35 €
kesto- ja vuositilaus
kotimaahan tai
ulkomaille tai lahjaksi

irtonumero 3 €

**Tilaukset, jakeluhäiriöt
ja osoitteenmuutokset:**

Vpl. Pyhäjärvi-Säätiön
asiamies Kirsti Naskali
Miharintie 312, 37200 Siuro
puh. 040 719 2692 tai
saatio@vplpyhajarvi.fi

Sivunvalmistus:

Artea, Porvoo
Painopaikka:
Botnia-Print Oy, Kokkola

Toimituksella on oikeus
lyhentää ja muokata leh-
teen lähetettyä aineistoa.

75+1 -vuotiaat Huittisten karjalaiset juhlivat

KUVAT YRJÖ INKINEN

Reino Äikiä

Huittisten Karjalaiset ry -seura on perustettu 17.6.1945. Poikkeusoloista johtuen seuran 75-vuotisjuhlaa ei voitu viime vuonna pitää. Nyt juhlittiin 28.11. Huittisten seurakuntakeskuksen tiloissa 75+1 -vuotista taivalta joulujuhlan yhteydessä. Lähes viisikymmentä juhluvieraista osallistui tilaisuuteen.

Tilaisuus aloitettiin piirakkakahvituksella. Tervehdyslaulus lausui seuran varapuheenjohtaja **Markku Evala** muistellen samalla viime vuosien tapahtumia. Aava-joukkueen nuoret esittivät tanssiohjelman **Nina Naatulan** johdolla. Seurakunnan tervehdyksen esitti kappalainen **Jyrki Smolander** ja totesi tervehdyksen yhteydessä hänen mummonsa sukujuurien olleen Kurkijoella.

Seuran jäsenistöstä on kolmen viime vuoden aikana saanut iäisyyskutsun lähes kolmekymmentä henkeä, heistä viimeisimpinä pari viikkoa aikaisemmin kuolleet seuran entinen pitkäaikainen varapuheenjohtaja **Paavo Punkari** ja hänen vaimonsa **Seija Punkari**. Kaikkien poisnekuneiden muistoa kunnioitettiin hiljaiselle hetkellä.

Petri ja **Heikki Kiiskin** musiikki- ja lauluesitysten jälkeen esitti **Antti Kinnan**en tätinsä **Anna Kurjen** kirjoittaman evakkorunon. Kinnanen suku oli lähtöisin Raudusta aivan rajan pinnasta mutta Antin isä Edvard ja hänen Muolaasta lähtöisin oleva Saima olivat 1930-luvun alussa muuttaneet Kallenkartanon alueelle. Todettakoon, että Antti, joka on syntynyt keväällä 1944 on tietävästi viimeinen Pyhäjärvellä syntynyt miespuolinen henkilö. Antti muisteli äitinsä Saiman lausuneen samaisen runon Vpl. Pyhäjärvi-juhliissa Huittisissa vuosikymmeninä sitten. Nuoret **Lotta** ja **Riia Naatula** esittivät kumpikin vuorollaan pianonsoittoa.

Karjalaiset elävöittivät Huittista moni tavoin

Juhlapuheen piti tämän vuoden alussa seuran puheenjohtajana aloittanut **Sirpa Kotiranta** (o.s. Musakka). Puheessaan hän totesi mm. "Karjalaisuus on aina ollut minulle tärkeää. Isäni, edesmenyt **Sulo Musakka** ei paljoa puhunut Karjalasta, mutta kotiseu-

tumatkojen myötä sain monet kerrat tutustua mummolan maisemiin. Karjalan aiheiset kirjat ja varsinkin Salitsanrannan koulupiirin kirja on kirja, josta voi ammentaa tietoa alueesta ja sen historiasta. Koulupiirin jäsenet ovat tehneet valtavan työn keräämällä kaiken sieltä olevan tiedon kirjaksi ja antaneet meille nuoremille korvaamatonta tietoa."

Sirpa Kotiranta kertoi Huittisiin sijoittuneet sotien jälkeen väkeä Vpl. Pyhäjärveltä ja Sakkolasta. Puheenjohtaja totesi juhlassa olevan hänen lisäksi kolme pitkäaikaista seuran puheenjohtajaa, joille hän osoitti kiitoksensa. **Reino Äikiä** oli puheenjohtajana 1996-2006, **Markku Evala** 2007-2009 ja vuoden 2010 ollen nykyään varapuheenjohtaja ja **Heikki Kiiski**, joka oli puheenjohtajana 2010-2019. Kaikki he ovat lisäksi olleet vuosikautia johtokunnan muina jäseninä.

Puheenjohtaja kiitti seuran johtokunnan jäseniä ja talkooväkeä monien onnistuneiden pitkäjäuhlien järjestelyistä. Vuoroaan ensi kesänä odottaa Sakkola-juhlat joista päävastuun kantaa seuramme.

Sirpa Kotiranta lopetti puheensa: "Karjalaiset ovat iloista väkeä. Ennen käytiin paljon naapureissa kylässä. Saatiin tukea ystäväistä ja uutta elämää oli kevyempi rakentaa. Saatiin puhua menetetyistä kodista sen maista ja metsistä. Karjalaiset elävöittivät Huittista monin eri tavoin. Monella Huittisissa toimivalla yrityksellä on Karjalaiset juuret. Yritykset ovat työllistäneet ja tuoneet hyvinvointia alueellemme. Seka-avioliittojen myötä alueestamme on tullut henkisesti rikkaampi."

Tuttua kilttiä väkeä

Musiikiesitysten ja yhteislaulun jälkeen siirryttiin joulujuhlan viettoon. Lausuntonumeronaan **Eila Heinilä** esitti Kalevalasta **Kyllikki**-runon. Vasta 7-vuotias **Enni Evala** esitti haitarinsoittoa. Ja kyllähän se joulupukkikin saapui vieraisille. Tuttua kilttiä väkeä kertoili pukki tavanneensa karjalaisten joulujuhlassa jo monena aikaisempana vuonna.

Lahjojen jaon jälkeen suoritettiin arpajaiset ja tilaisuus päätettiin yhteisesti laulettuun **Maa on niin kaunis** -lauluun. Onnistuneen juhlan juontajana toimi seuran sihteeri Nina Naatula ja tarjoilusta vastasi entiseen tapaan karjalaisten naistoimikunta.

Seuran naistoimikunta ja johtokunnan naiset vastasivat juhla tarjoilusta. Henkilöt vasemmalta Seija Jokinen, Marjatta Kinnanen, Arja Ojala, sihteeri Nina Naatula, Arja Tuominen, Merja Evala, Mailis Huppunen ja puheenjohtaja Sirpa Kotiranta.

Enni Evala esitti haitarinsoittoa ja Lotta Naatula (kuvassa) sekä siskonsa Riia tunnelmoivat pianolla

Seuran puheenjohtajista oli neljä paikalla: Sirpa Kotiranta, Markku Evala, Heikki Kiiski ja istumassa Reino Äikiä.

Lotta Naatula soitti kauniisti pianoa.

» sivulta 1 (Taimi Naskali)

Taimin mielestä himmeli ei kuulu vain jouluun, vaan se voi olla kodin kruunun ympäri vuoden.

Lause, "kun yksi ovi sulkeutuu, niin toinen avautuu", toteutui Taimin kohdalla laittaen himmeli-harrastuksen kokonaan uusille urille. Puolison sairastellessa, he päättivät luopua karjasta. Elämistä luopuminen oli haikeaa.

-Seisoin tyhjässä navetasassa ja ihmettelin, että mitä minä nyt teen? Huomasin sitten, että nythän minulla on tilaa tehdä oljenpätkiä. Kysyin **Matti Maja-maalta** (Nokian kirkkoherra), että saanko tehdä Tottijärven kirkkoon himmelit. Lupa tuli. Himmeleitä tehdessä tuli huoli, että miten kaikki himmelit saadaan vietyä kirkkoon ja kuka ne laittaa ylös.

Puolisoni pystyi ne sitten vielä kuljettamaan pakettiautollaan kirkolle ja suntio **Pentti Niemi** lupasi kiinnittää ne ylös. Se oli kyllä hurjan näköistä, kun hän niille pitkille tikkaalleen kiipesi, muistelee Taimi.

Himmeleitä oli kaksitoista, kuten apostoleja. Ne ripustettiin Tottijärven kirkkoon vuonna 1990 tai 1991. Nämä kaksitoista upeaa himmeliä ovat edelleen kauniin, punaisen kirkon taivaansinisessä sisäkatossa ripustettuina. Niitä voit käydä katsomassa myös Nokian seurakunnan kotisivuilta > Tottijärven kirkko > virtuaaliesittely > siirry sisäkuvaan.

Ideoita himmeleihin Taimi saa vaikka TV-ohjelmasta tai luennosta:

-**Juhani Marjokorpi** piti eläkeläisten kokoontumisessa luennon aiheesta: *Elämänkaari*. Siitä sitten ajattelin, että siitähän pitää tehdä himmeli, joka kuvaa elämänkaarta - syntymästä kuolemaan. Hieno himmeli siitä tulikin.

Taimin ensimmäinen himmeli ja Tyne-sisko.

Täkänä Pietarin kalansaal on Taimin kutoma.

Taimi on vuosien varrella ollut opettamassa olkitöitä myös muille, ainakin Tottijärvellä ja Nokialla. Nyt hän ei pidä enää kursseja, mutta itsellä himmeliä teko jatkuu. Oli hienoa nähdä, miten Taimi nivelrikon mutkittamalla sormilla edelleen näppärästi teki himmeliä työpöytänsä ääressä.

... ja muu luovuus

Luovuus näkyy Taimin viihtyisässä kodissa monella muullakin tavalla kuin olkitöinä. Kahvikuppien koristelut ovat syntyneet posliinimaalauksessa, kauniit enkelit savityökurssilla. Vuosien varrella kudotuista monista tärkinöistä omaan kotiin jääneet ovat puhuttelevia ja todellisia taidonnäytteitä.

Olen ihmeissäni ja vaikuttuneena kaikesta taidosta ja luovuudesta, jota haastattelumatkallani olen saanut nähdä, kun Taimi pääsee vielä yllättämään minut. Saan kuulla hänen lausuvan runon ja vielä toisenkin. Herkkyys ja taito, jolla hän vie runoja eteenpäin on koskettava. Taimi on mielestäni myös lausuntataiteilija.

-Suoniemen pappi, **Veli Karhenmaa**, tykkäsi nuorista ja hän innosti nuoria lausunnassa.

Hyvin on innostanut, vaikka Taimi ei kuulema paljon ole lausuntaa harrastanutkaan. Sanoin hänelle, että olen heti jonossa, kun hän järjestää lausuntaillan.

Joulu

Jouluna Taimi viettää yleensä yhden päivän lasten perheiden kanssa, jonkun heistä kotona. Joulu on Taimille muistoja.

Rakkain joululaulu on *Hiljaa, hiljaa joulunkellot kajahtaa. Kautta avaruuksien, kaikuu laulu riemuinen: Jeesus tullut on!*

Taulu

Mun huonehessain seinäll' on yks kuva halpa ja koruton, se siinä ollut on monta vuotta, ja aina ihailen ma tuota.

En tiedä, mi siinä niin viehättää, lumenko peittämä harmaa pää, vai suruin uurtamat vaot nuoko, vai silmään lempeä tuike tuoko.

En tiedä; mutta niin lämmin on sen läheisyys kuin auringon, ja onpa kuin hänen katsannastaan heloittais taivahan rauha vastaan.

Ma tuntikausia ihailen kuvaa tuot' yhä katselen, ei sulho kultoaan punastuwaa, niin tyystin katso kuin minä kuvaa.

Ja kun katson niin vähittäin herääpi muistoja mielessäin, niin armahaita, niin ihanoita ja kaivatessani katkeroita.

Ma poies mennehen polvekkeen näen lapsuusmaailman riemuineen, näen kynttilöitä ja joulupuita ja ystävyksiä hymysuita.

Ja onpa kuin kuva elon sais ja mua hellästi katsahtais, ja onpa kuin hänen katsannastaan heloittais taivahan rauha vastaan.

Ja senhän vuoksi niin lämmin on sen läheisyys kuin auringon, mut ken se onpi se armahainen? Mun oma äitini on se vainen.

Paavo Cajanderin kirjoittama runo on ollut Taimin aapisessa.

Elämänpolku vei Karjalasta Pirkanmaalle

Huolettomat lapsuuspäivät saivat uuden suunnan, kun **Taimi Niukkasella** alkoi 8-vuotiaana ensimmäinen evakkomatka muiden mukana. Se matka suuntautui Alavudelle, johon ehdittiin rakentaa jo uusi koti, ennen paluuta takaisin Pyhäjärvelle.

Toisen evakkomatkan alkutaipaleelle osuu yksi Taimin rankimmista kokemuksista, kun hän äidin ja auto-onnettomuudessa loukkaantuneen, paareilla makaavan isän kanssa joutui Elisenvaarassa jäämään junaan odottamaan pommitusten ohimenoa. Muut ihmiset olivat rientäneet metsään suojaan.

Tyrvälle ja Suoniemelle

Tällä matkalla päädyttiin asumaan Tyrvälle, Ketolan pappilan rippikoulutupaan. Sieltä muutettiin pikkuevakkoon **Nisun Hannulle**, kun rippikoulut alkoivat. Nisulla ollessa isä kuoli ja Taimi kävi rippikoulun Ketolan pappilassa, Pyhäjärven viimeisessä rippikouluryhmässä. Heidät konfirmoitiin Tyrvään kirkossa ja tästä tilaisuudesta oli Pyhäjärvi-lehdessäkin ilmoitettu. Näin Taimi muisteli.

Niukkaset ehtivät asua vielä Suoniemen pappilan riisessäkin ennen kuin muuttivat Suoniemen Ruolahdelle. Siellä Taimi ei ehtinyt kauan asua. Tottijärveltä tuli poikia kesällä 1951 katsomaan Sarkolaan maastojuoksukilpailuja, joissa Taimikin juoksi.

Tottijärvelle ja Nokialle

Naskalin Martin ja Taimin yhteinen tarina alkoi siitä. He menivät naimisiin olympiavuonna 1952, ja lopulta asettuivat Tottijärvelle 1950-luvun loppupuolella. Tottijärvellä Martti ja Taimi viljelivät maata, hoitivat karjaa, jakoivat postia ja hoitivat lapsiaan.

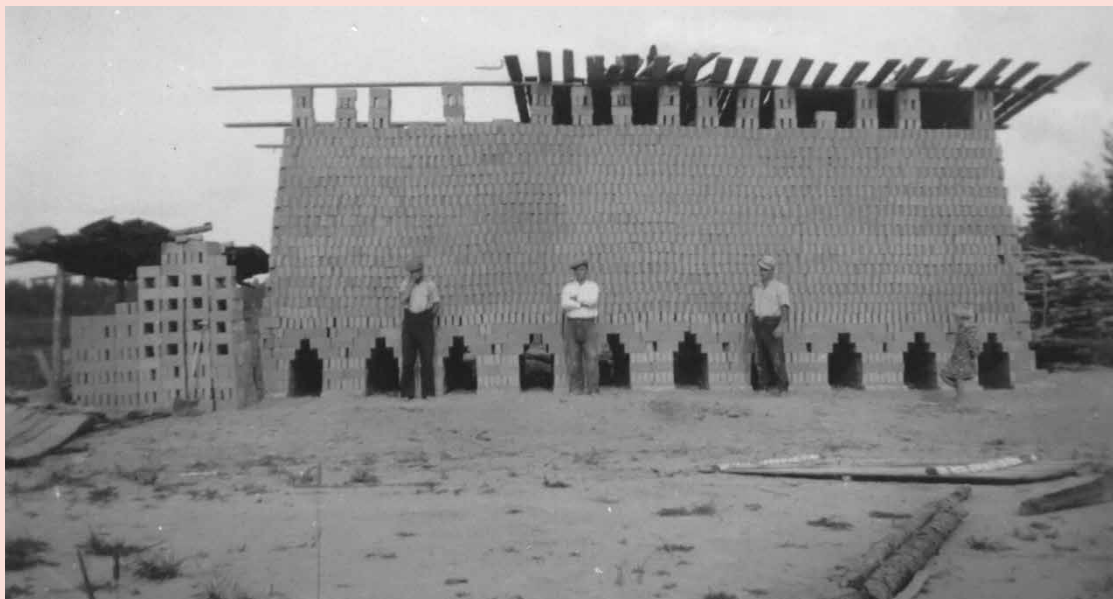
Martti-puoliso kannusti Taimia hieman yli 30-vuotiaana menemään autokouluun. Se antoi uusia mahdollisuuksia töiden ja harrastusten suhteen ja helpotti asioita myös siinä vaiheessa, kun jonkun aikaa sairasteltuaan Martti kuoli 1993. Onneksi nuorin pojista oli silloin vielä kotona, niin Taimin ei tarvinnut heti jäädä yksin.

Viisi vuotta sitten Taimi muutti vuokralle senioritaloon Nokialle.

-Oikein hyvin olen viihtynyt, vaikka joskus aikaisemmin olin miettinyt, että kerrostalossa en osaisi olla. Kotiapu käy kerran viikossa jakamassa lääkkeitä, siivoilemassa ja kysymässä, mitä kuuluu.

Lapsista Matti ja Topi auttavat Taimia mm. kauppaostoksissa. Sirpa ja Mikko käyvät myös usein äitiään tervehtimässä. Matti käy äidin kanssa lähes päivittäin syömässä läheisessä lounasravintolassa. Taimilta itseltäänkin syntyvät vielä ainakin paistikkaat ja lätyt. Leipomiset hän on jättänyt jo muiden huoleksi.

Seija Hirvikoski

Taimin rakkain lapsuuskuva on heidän pellollaan olleelta tiilitehtaalta. Siinä oikeassa reunassa Taimi-tyttö on iloisena työmaalla.

Niukkasen tiilitehdas

Heikki ja **Maria Niukkasen** suurperheellä oli tila Vpl. Pyhäjärven Heinoisissa. Monipuoliset taidot, ahkeruus ja yhteishenki takasivat sen, että maanviljely, karjanhoito ja puutarhanhoito oli tuottoisaa. Käden taitoja on ilmennyt monipuolisesti jo silloin. Talon pojista esimerkiksi Jaakko ryhtyi suutariksi ja **Ville Niukkanen** oli taitava puuseppä.

Tilalla aloitettiin vuonna 1937 laajempimittainen tiilen tuotanto. Tiilitehdas sijaitsi ilmeisesti Niukkasen hevoshaan viereisellä pellolla. Muolaan Kyyrölästä saatiin oppaiksi kolme venäjänkielistä tiilenpolttajaa. Ensimmäisenä kesänä he rakensivat tiiliuunin ja opettivat tiilenpolton taitoja. Saven sekoittamisessa oli apuna hevoskiertoinen sekoitinmylly.

Polttouuni oli isokokoinen, kuten kuvasta näkyy, ja siinä valmistui kerralla useita tuhansia kappaleita tiilejä.

Uuni oli kuin iso huone, jossa oli hyvä ilmanvaihto. Tiilit ladottiin ilmastavasti ristikkäin uuniin sisälle. Kova lämpö pidettiin mahdollisimman tasaisena hyvän lopputuloksen saamiseksi. Puita laitettiin uuniin kuvassa olevien useiden sivuaukkojen kautta.

Kuvassa vasemmassa reunassa on ilmeisesti tiilien kuivatuskasa odottamassa uuniin laittoa. Sitä ennen ne olivat yksittäin lautojen päällä alku-kuivumisen ajan.

Taimi muistelee, että heillä olisi ollut hyvin tiilien tekoon sopivaa savea omilla mailloilla. Sota sotki kuitenkin sitten suunnitelmat ja tiilitehtaan luopaavasti alkanut toiminta loppui siihen.

Taimista oli mukavaa, kun tiilentekijät antoivat hänen olla työmaalla. Tiilimiehet opettivat hänelle savihelhistimen teon Pyhäjärvellä, mutta sitä ei keritty siellä vielä polttaa. Eikä se tullut mukaankaan evakkoon. Viime kesänä Taimi ja poikansa Matti tekivät sitten savihelhistimet, jotka kävivät myös uunissa. Toisessa on heleämpi ääni ja toisessa pehmeämpi. Ääneen vaikuttaa varmaan saviseinämän pakkaus ja sisäkivien koko.

Kivet kääritään vesiheinän (tmv.) lehtien sisään ja sitten tehdään ympärille savesta kuori. Kuoreen tehdään vähintään yksi reikä. Se ilmeisesti auttaa saven kuivumista ja polton jälkeen vesiheinän mahdollinen tuhka pääsee ulos helistimen sisältä. Toki helistimen äänikin kuuluu silloin paremmin.

Seija Hirvikoski

Vpl. Pyhäjärvi-kerhon pikkujoulu Tampereella

□ Pirjo Kiiala

Tapahtumapaikka vaihtui, mutta nopealla aikataululla pääsimme Ravintola Selmaan Tuomiokirkonkadulla 30 hengen voimin.

Puheenjohtaja **Aila Kuhlman** toivotti juhlaään tervetulleeksi, jonka jälkeen nautittiin perinteinen jouluaateria.

Juhlaan olivat saapuneet tonttulakeissaan **Anna ja Elle Karjalainen**. Aluksi kuultiinkin heidän ja Paula-mummon, sekä Paulan sisarten Ailan, Siskon ja Tarjan yhteislauluna Joulupuu on rakennettu...

Palattiin muistoissa kerhon alkuaikoihin. Kuultiin perustamiskokouksen pöytäkirja 23.11.1987. Puheenjohtajana toimi silloin **Eudo Leppänen** ja sihteerinä **Pauli Silvan**. Osallistujia oli kokouksessa 34 henkeä. Perustavaan kokoukseen osallistuneista oli tänään paikalla kerhon kunniajäsen **Helvi Kalttila**.

Tampereelle oli evakkona tultu erilaiselta "kielialueelta", joten nyt kuultiin jouluevankeliumi Pyhäjärven Saapru ja Enkkuva mummo ja uki murteella ja **Olli Kemmon** kääntämällä Tampereen murteella. Pyhäjärven murteella luki **Pirjo Kiiala** ja Tampereen murteella **Kirsti Naskali**. Ilosa on sama, vaikka meil laps laitettiin seimee, heil "semmotteer ruakakaukaloo, tosin täsmennyksenä, mistä kotieläimet syä". Isossa kaukalossa voi nääs pelata jääkiekkoa?

Nyt emme lauleneet yhteislauluja, joten kuultiin runoja. **Karl Wiika** on sanoittanut laulun **Muistojen järvi** ja **Juho Pärsinen** runon **Haukkaniemen joulukirkko**.

Vuorossa olivat arpajaiset Ailan, Paulan ja tonttutyttöjen Annan ja Ellen yhteisvoimin. Arvan osuessa kohdalle, kiikutettiin nämä tontut vikkelästi voiton perille.

Kuultiin vielä Tampereen Harjun seurakunnan työntekijöiden julkaisemasta kirjasta; **Päivää ja onnea, sanoi pappi postiluukusta** lasten - ja vähän vanhempienkin suusta kuultuja totuuksia.

Juhla päättyi kahvitarjoiluun joulutortun kera. **Kirsti Ulonen** kiitti vielä kaikkien puolesta tilaisuuden järjestäjiä keittiötä unohtamatta. Hyvää joulua kaikille lehdien lukijoille!

MUISTOJEN JÄRVI

Sanat K. A. Wiika

Lauri Ikonen

Yhteislaulu.

1. Py-hä-järvi, Py-hä-jär-vi! Päivä
2. Kodit-to-man mieron mie-li oli

maillleen vai-puu. Rusko kultaa taivaan-rantaa, mieltä kalvaa kaiho,
i-neh-mol-la. Vaike-a-ta oli vaeltaa, vaike-a-ta varsin

kaipuu, Py-hä-jär-vi ker-to-a jos voisi vai-hei-tan-sai Idän
ol-la, Py-hä-jär-ven kirkkaat laineet lipuu pitkin ran-taa. Usvat

uh-kat, sodat, sor-rot kestää sai sen kan-sa. Idän uh-kat, sodat
haihtuu, uusi huo-men uuden toi-von an-taa. Usvat haihtuu, uusi

sorrot kestää sai sen kan-sa.
huomen uuden toi-von an-taa.

Haukkaniemen joulukirkko

Kirj. Juho Pärsinen (Evakkotiellä)

Kirkas ja kuulas on järven jää,
vankina aaltojen vaahto.
Kahleita kantaa jo lakkapäi,
kylmä on auringon paahto.

Monta on yöllistä kulkijaa,
sadoittain suurta ja pientä.
Kaikki he rantaan kiiruhtaa,
kohti Haukkaniementä.

Öisellä järvellä äänensä on,
pakkanen railoja rustaa.
Sen moukarinäni loppumaton
takoopi kantta mustaa.

Isokello tornissaan ylinnä
kertoo kirkkoon jo avatun uksen
ja ääni kuin ukkosen jylinä
kuuluu parvesta Mansneruksen.

Jäällä on railojen ulvontaa,
sitä säästään kavioit kopsaa.
Vaukkojen varsojen hirnuntaa,
jalokojen nousua nopsaa.

Jo aika on lopettaa lukkarin
yön synkän mahtavan laulun
ja vuoroon tulla rovastin
eteen kuorihin alttaritaulun.

Joulupuu on rakennettu... Pienet laulajat Anna ja Elle Karjalainen ja Paula-mummo siskoineen.

Mikä numero mahtaakaan voittaa seuraavaksi...

KUVAT AULI INGERMAN-VILPAS

Konevitsan Jumalanäiti -ikoni. Auli Ingerman-Vilppaan maalaama toisinto on meille pyhäjärveläisjuurisille, uskonnollisesta vakaumuksesta riippumatta, tutuin kaikista ikoneista. Pyhäjärven pitäjään kuuluu neelle Laatokan saarelle luostarin 1393 perustanut pyhittäjä Arseni Konevitsalainen toi Konevitsan Jumalanäiti -nimen saaneen ikonin muassaan Athokselta. Nykyisin Heinäveden Valamossa sijaitseva, vanhin tunnettu toisinto tästä ikonista ajoittuu 1400-luvun lopulle - 1500-luvun alkuun.

Pyhäjärveläisjuurisesta akvarellisti Aulista kasvoi Ikonimaalauksen harras taitaja

□ Kaarina Pärssinen

Karjalainen perinne vaikuttaa vahvana Hyvinkäällä asuvan **Auli Ingerman-Vilppaan** elämässä, tapasihan hän lapsuudessaan

usein karjalaisia isovanhempiaan Kiikassa (nykyisin Sastamalaa). Aulin äidinpuoleisen isoisan **Einarin Karvasen** (1906-1984) suvun juuret menevät Valkjärvelle. Einarin puolison, Aulin isoäidin

Aino o.s. **Kinnarin** (1909-1970) suvun juuret ovat taasen Vpl. Pyhäjärven Montrualta. Einari ja Aino asuivat perheineen ennen sotia Pyhäjärvellä, lähellä Räisälän rajaa sijainneella Heinoisten

Karvasen perhettä Kiikassa 1960-luvulla Karvasten rappusilla otetussa kuvassa Einari ja Aino Karvasen perhekuntaa. Alarapulla serkukset, mukana myös Auli, seuraavalla rapulla vasemmalta Aino Karvanen, tyttäret Valma ja Irja sekä miniät Sirkka ja Ritva. Ylärapulla vasemmalta Einarin Karvanen, vävyt Alpo ja Kalevi sekä pojat Urho ja Pertti

kylällä. Se sattuu olemaan sama kylä, missä perheeni Kahvenitsasta muutettuaan asui vuodesta 1936 lähtien ja missä itse synnyin jatkosodan aikana.

Aulin äiti, sisarusarjansa vanhin, vuonna 1931 syntynyt ja nyt jo edesmennyt **Irja Karvanen** (myöhemmin Ingerman) ehti aloittaa koulunkäyntinsäkin Kahvenitsan koulussa. Sitä koulua myös muutamat sisaruksistani, kuten Irjan kanssa samanikäinen Vappu-sisarenikin, kävivät.

Isoisan perhe asettui Kiikkaan

Heinoisista sotaa pakoont lähteneet Einari ja Aino Karvanen asettuivat perheineen monivaiheisen evakkomatkan päätteeksi asumaan Kiikkan Kulmuntilan kylälle. He rakensivat asumuksensa aivan Kokemanjoen rannalle, luonnonkauniiseen niemeen. Sieltä hankkimalleen, Kulmuntilan ryhmäkylän aikoinaan suurimmasta Tammelan tilasta lohkotulle maapaikalle kohosi ensin navetta ja puimala. Aluksi karjakeittiö toimi myös perheen keittiönä ja sen takana oli vanhempien makuuhuone. Lapsille tehtiin ylisille huone. Seuraavaksi pihapiiriin nousi asuinrakennus.

Aivan lähellä Karvasia asui muitakin pyhäjärveläisjuurisita. Heistä mainittakoon rajanaapurisiin, Tammelan tilalle asettuneet serkkuni **Tauno Juhonpoika Pärssinen** ja **Lyyli**-vaimonsa perheineen. Eikä pitkä matka ollut Oskuraankaan, missä samaan isoon rakennukseen asettuivat asumaan setäni **Heikki Juhonpoika Pärssinen** Iida-puolisoinen ja heidän poikansa Maurin perhe sekä talon toiseen päähän tätini **Sofia Juhontytär Hietanen** poikansa Heimon perheen kanssa. Nämä samoilta kyliltä Pyhäjärveltä evakoituneet perheet kuten Karvaset, Pärssiset ja Hietaset ja muut pyhäjärveläiset olivat luonnollisesti paljon tekemisissä keskenään.

Kun minulle, lapsuuttani ja nuoruuttani Kiikassa, toisella, kirkonkylän puoleisella puolella jokea sijainneella Ruotsilankylällä asuneena, selvisi tämä Aulin isovanhempien Karvasten asuminen Kiikan Jokisivulla, lähisukulaisten naapuruudessa, alkoi tuntua, että mehän ollaan Aulin kanssa melkein sukulaisia! Ja että todennäköisesti, vaikken muistakaan, olen neljä-viisikymmentäluvulla lapsena ja nuorena tavannutkin hänen isovanhempiensa perhettä.

Mummola oli rakas paikka

Sitten kun talo joen rannalla Kiikassa tuli valmiiksi, pappamme oli sanonut, että nyt hän ei enää lähde täältä Karjalaan, menkööt ketkä haluaa, jos vaikka sinne pääsisi joskus. Kiikan mummola oli meille serkuksille rakas paikka. Joessa uimme ja Einarin-isoisämme opasti meitä onkimaan. Einari oli ahkera kalastaja, vene ja verkot olivat vesillä Kokemanjoessa melkein päivittäin. Hän kalasti vanhuuden päiviin asti ja piti huolen, että naapurit ja kaikki lapset ja me lastenlapset pääsimme kalan makuun, muistelee Auli isovanhempiaan ja Kiikkaa.

Viisilapsisen perheen isä Einari eli Kiikassa pitkään leskenä Aino-emännän kuoltua melko varhain. Nyt Ainon ja Einarin lapsista enää Valma ja Anja ovat elossa.

Perheen pojista 2018 edesmennyt Pertti muutti Kiikasta Keikyään jo 1970-luvun alussa ja kävi siellä töissä käyttöpäivystäjänä Aetsän voimalaitoksella. Kun jatkajia ei tilalla ollut, niin Einarin kuoltua joenrantatilan omistajuus siirtyi lähistön tilallisten Lauriloitten ja heidän jälkeläistensä haltuun. Heillä Einarin perheen entinen koti on edelleen kesäpaikkana.

Käynneistään Kiikassa Einarin-isoisänsä vielä eläessä, on Aulilla hyvin valoisia muistoja. Karvasten perheen muistavat hyvin myös useat nykyiset Kiikassa asuvat pyhäjärveläisjuurisit. Karvasen lapsista Irja on kirjoittanut muistelot evakkotaipaleesta, Auli kertoo. Nämä äitinsä tärkeät muistiinpanot hän on koontanut vihkoseksi.

Äitini Irja oli Valma-sisarineen nuorena paljon täällä Hausjärvellä, kun Kinnarit, isoäitini Aino-mummon vanhemmat ja veljet ostivat maatilan sieltä. Irja ja Valma hoitivat mummoaan **Varpua (o.s. Äijö)**. Siellä äitini tapasi **Alpo Ingermanin**, avioitui tämän kanssa ja siitä sitten syntyi sisareni Leila ja minä. Alpo-isämme kuoli varhain, jo 39-vuotiaana, jolloin olin vasta 15, kertoo Auli Karvasten perheen jälkikasvun vaiheista.

Akvarellisti ja ikonimaalari

Olen aikoinaan käynyt kaikki kouluni Hyvinkäällä. Ja kaksivuotisessa Hyvinkään Taidekoulussa opiskellessa akvarellimaalauksesta tuli minulle ehkä kaikkein mieluisin, tuumii Auli. Ortodoksisuus tuli läheisemmin Aulin elämään vasta hänen Eero-puolisonsa liittyttyä ortodoksisen kirkkoon. -Siitä kiinnostukseni niin ikoneihin kuin muuhunkin ortodoksisen kirkkotoiteeseen sitten alkoi syvetä, kertoo Auli Ingerman-Vilpas ikonimaalauksensa lähtökohdista.

Hän toteaa maallaneensa ensimmäisen ikoninsa samana vuonna, kun hänen aviomiehensä tuli ortodoksi. Viime vuosina pitkään hänen ikonimaalauksen opettajanaan Hyvinkään Opistossa toimi silloin Järvenpäässä asunut, ja muutamissa Keski-Uudenmaan kansalaisopistoissa ikonimaalauksia opettanut, Savonlinnaan nyttemmin muuttanut **Päivi Hynynen**. Auli ja me muut Hynysen oppilaina olleet olemme kovasti ikävöineet hänen syvällistä ammattitaitoista opetustaan. Päivi Hynysen maalaaman jouluikonin aiheen näemme lehdesämme.

Työelämässä Auli Ingerman-Vilpas toimi sivunvalmistuksessa paikallislehti Hyvinkään Sanomissa, joka nykyisin tunnetaan Aamupostina.

Ikoneita Auli kertoo maallaneensa kaikkiaan runsaat viisikymmentä. Niistä osa on nyt hänen lapsillaan ja sukulaisillaan, mutta runsaasti myös oman kodin ikoniseinällä. Hän on kädentaidoiltaan monipuolisesti lahjakas ja tehnyt runsaasti erilaisia taidekäsityksiä, joita on esillä hänen kodissaan.

-Vaikken itse kuulukaan ortodoksisurakuntaan, niin ortodoksisurakuntaan olen tuntenut olevani aina tervetullut. Valamossa ollaan käyty joka kevät tai kesä jo parikymmentä vuotta, usein jollain kurssilla, Auli kertoo oman perheensä elämästä. Ikonien maalaaminen on edelleen lähestulkoon jokapäiväinen osa hänen elämänsä.

Auli Ingerman-Vilpas, taustalla kodin ikoniseinällä näkyvät mm. hänen maalaamistaan ikoneista Konevitsan Jumalanäiti.

Palkattaparantaja Panteleimon -ikonin aiheena on suurmartyyri ja palkattaparantaja Panteleimon. Hänen kerrotaan hoitaneen ja lääkineen sairaita ottamatta siitä palkkaa. Varhaisin Panteleimonia kuvaava ikoni on 1200-luvulta, jonka ikonin toisinto tämä kuvassa näkyvä Auli Ingerman-Vilppaan maalaama ikoni on.

Jouluikonissa kuvataan joulun tapahtumat, mistä aiheesta löytyy hyvin useita erilaisia toisintoja. Suurikokoisin, 5x4 m eli 20 neliometriä, tietämistäni jouluikoneista on Jurij Mitroshinin seinämaalaus hänen maalauksillaan runsaasti koristellussa Tikkurilan ortodoksisessa kirkossa. Tämän kuvan jouluikoni -aiheen toisinnon on 2011 maalannut Päivi Hynynen. Ikonimalauksia ei kuulu signeerata.

KUVA PÄIVI HYNYNEN

Suvannon Seudun Sukututkimuspiiri koolla Uutta tietoa vuoden 1712 asukasluettelosta

□ Esko Simonen

Suvannon seudun sukututkimuspiiri kokoontui lähes kaksi vuotta kestäneen koronatauon jälkeen 25.11. Karjalatalolla, järjestelyvuorossa oli Vuoksela.

Aluksi käytiin keskustelua ja pohdintaa siitä, kuinka toteutusta voitaisiin nykyaikaistaa käyttämällä uusia kokous- ja seminaaritapoja, jolloin tavoitettavuus erityisesti pääkaupungin ulkopuolelta helpottuisi. Aiheen käsittelyä päätettiin jatkaa ja selvittää käytännön mahdollisuuksia. Luonnollisesti sukututkimuspiirin oma pohjatyö sukujen historian ymmärtämisen parantamisessa vaatii edelleen henkilöiden ja ryhmän panosta.

Vuoden 1712 asukasluettelo

Koronatauon aikana on jatkettu **Santeri Palviaisen** Moskovan arkistosta löytämän vuoden 1712 asukasluettelon käännoistyötä. Sukututkimuspiiri oli ostanut Suvannon alueen sivuista digitoituneet kopiot.

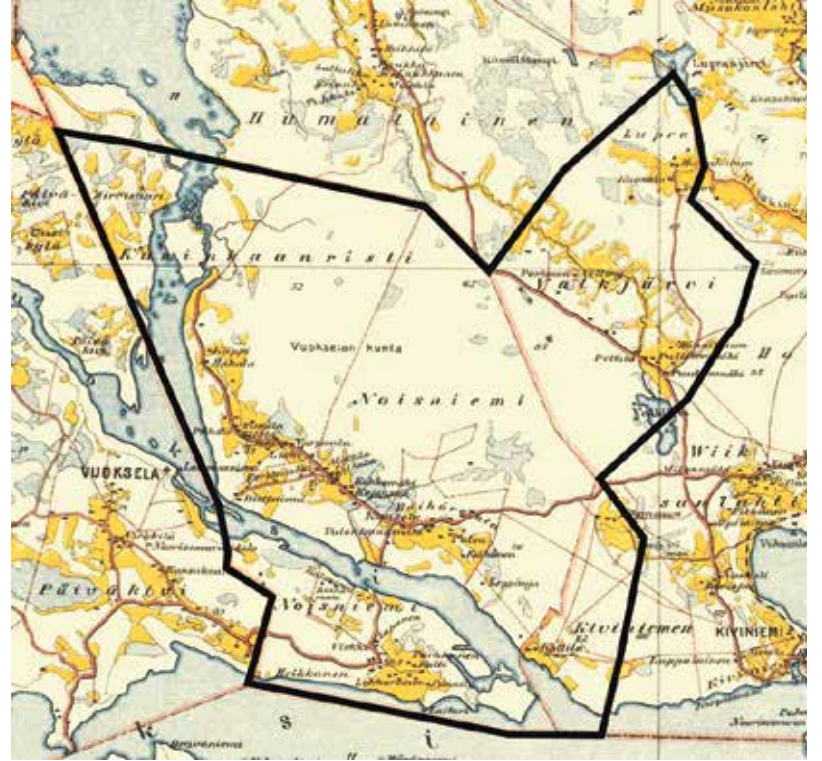
Venäläiset olivat keränneet taustatietoa lahjoitusmaiden jaon valmistelua varten. Suvannon seutu ja myös Viipuri oli tuossa vaiheessa ollut jo muutaman vuoden Venäjän hallinnassa, vaikka varsinaisesti isovihan päättäneen Uudenkaupungin rauha solmittiin vasta vuonna 1721. Nykyisessä historian kirjoituksessa kyllä usein mainitaan virheellisesti Suomen miehityksen alkaneen vasta vuonna 1713.

Sukututkimuksen näkökulmasta tästä luettelosta saadaan Kansallisarkistosta löytyvien digitoitujen vuoden 1695 maakirjan ja vuoden 1724 väestöluettelon väliin uusi kiinnekohta, josta voidaan arvioida esimerkiksi oman suvun paikalla oloa. Esimerkiksi *Kuisma* suvun tulo Sakkolan Haitermaahan tarkentuu: suku on tullut Kirvusta vasta vuoden 1712 jälkeen.

Käännoistyön tulos tullaan julkaisemaan sukututkimuspiirin nettisivulla myöhemmin (suvannonsuvut.net).

Valamon ja Konevitsan verokylistä

Kokouksen esitelmäaiheena oli Noisniemen, Räihärannan ja Kuninkaanristin eli Sakkolasta Vuokselaan liitettyjen kylien asutuksen muutokset 1700-luvulta alkaen. Läntiset Sakkolan kylät eivät joutuneet Venäjän virkamiesten lahjoitusmaiksi, kylät olivat toki olleet

Valamon luostarin verotusoikeuden alaiset kylät Sakkolassa vuonna 1730.

aiemmin Ruotsin kuninkaan omille suosikeilleen antamia, kuten Pyhäjärvellä Taubelle.

Viimeistään vuonna 1730 Valamon luostari sai täyden verotusoikeuden Sakkolan kyliin: Kiviniemen Tikansaari ja Kottila, Valkjärven kylä, Lupra eli myöhemmin Haitermaa 12, Noisniemi, Räihäranta ja Kuninkaanristi. Luostari ei kuitenkaan perustanut alueelle omaa kartanoa, joten asukkailla oli vain veronmaksuvelvoite.

Vuonna 1770 kylät siirtyivät Pietarin talousministeriön suoraan hallintaan, joka ohjasi kerätyt verot harkintansa mukaan. Viimeistään 1800-luvun alkupuolella Tikansaaren, Kottilan, Valkjärven kylän, Lupran sekä Noisniemen kanta-tilojen 1 ja 2 kaikki verot ohjattiin Konevitsan luostarille. Noisniemen muut tilat sekä Räihäranta ja Kuninkaanristi oli 1700-luvun loppupuolella verovuokrattu Raudussa suurias lahjoitusmailta hallinneen hovineuvos **Johan Briskornin** tytärille heidän elinajakseen.

Tässä yhteydessä voi todeta, että myös Pyhäjärven lahjoitusmaista Laatokan puoleisia kyliä oli talousministeriön alaisina 1800-luvun alkupuolella, kunnes ne palautuivat vuonna 1845 Frederickzsin lahjoitusmaiksi. Näitä kyliä olivat Pattoinen, Rotjanlahti, Kelja, Salitsanranta, Matiskala, Haapaniemi, Riiska, Sortanlahti sekä Yläjärvi. Kuitenkin Vernitsan kylä oli koko ajan Frederickzillä. On oletettavaa, että täältä kerättyjä veroja käytettiin Konevitsan toiminnan hyväksi.

Kuvaus Matiskalan kylästä vuoden 1712 asukasluettelossa.

Matiskala [derevnja Matiskalja na retške Matiskile]

@ luterilainen Jakka Tagvalev 40 (Talonpoika) hänellä vaimo Pirjata Biljuiva 30. Hänellä poika Jugan 1 ja veli Gan 30. Hänellä vaimo Liza Mattieva 30. Hänellä poika Gan 3 ja naimaton tytär Anna ½.

Tilan rakennukset ja puutarhat puoli desjatiinaa, viljelyksessä huonoa maata 7 desjatiinaa, kesannolla 5 desjatiinaa, kaskea 212,5 desjatiinaa, kaikkiaan 224,5 desjatiinaa, mutta hyvää maata lisäksi 99 1/3 tsetverttiä ja kaksi muuta vuoroviljelyssä. Heinäniittyjä ja Matiskila-joen varrtta ja pellontakaista aluetta kaksi desjatiinaa, viljelemätöntä metsää 299 desjatiinaa. Tämän kylän lähistölle on mahdollista asuttaa 24 talonpojan tilaa.

Isojako vuonna 1848

Historiallisesti kylien rajat olivat jo pitkältä ajalta olemassa ja tilojen ja perheiden verovastuita kuvattiin manttaaliosuutena. 1700-luvulla metsät olivat tyypillisesti kylän yhteisiä, pellot ja niityt olivat tiloille nimettyjä. Talot olivat pääosin ryhmässä, esimerkiksi vuoden 1805 kartassa kaikki Kuninkaanristin seitsemän taloa olivat samassa pihapiirissä ja tarkka sijainti näkyy myös. Asutuksen hajaantuminen tapahtui vasta isojaon jälkeen.

Isojakoa alettiin valmistella kruunun ja luostareiden kylissä 1830-luvulla ja se saatiin päätökseen vuonna 1848. Jaossa kaikki kylän maat jaettiin ensin ns. kantatiloille manttaaliluvun mukaisessa suhteessa ja ositettiin edelleen tiloille. Jaon jälkeen tilojen haltijoilla oli mahdollisuus ostaa tila omakseen ja hinta oli kolmen vuoden maaveron suuruinen, noin 330 mk / manttaali.

Lahjoitusmaiden isojako tapahtui huomattavasti myöhemmin, Pyhäjärvellä vasta vuoden 1900 tienoilla. Pyhäjärvellä leikattiin kylien maista noin 55 % kruunulle, kun ajateltiin, että tilalliset eivät pysty maksamaan lunastushintaa, joka oli määrätyn valtion lahjoitusmaaisännälle Frederickzille maksaman ostohinnan perusteella. Manttaalia kohti pyhäjärveläiset joutuivat maksamaan noin 4800 mk / manttaali, siis 15-kertainen hinta verrattuna Sakkolan läntisiin kyliin. Jos otetaan huomioon tilan maiden leikkaus, hintaero oli yli 30-kertainen.

Tarkempaa aineistoa esitelmästä julkaistaan sukututkimuspiirin facebook-ryhmässä.

Seuraava tilaisuus

Pyhäjärvi on seuraavan tilaisuuden järjestelyvuorossa (5.2.2022, Karjalatalo, Helsinki) ja aihepiirinä on ainakin koronan innoittamana vuosina 1700 - 1920 esiintyneiden epidemioiden ja nälkävuosien tarkastelua.

Joulusketsissä joulupukki on tullut tohtori K. Ahjon vastaanotolle.

Vammalan Karjalaseuran puurojuhla Kiikassa

□ Esa Mäkinen

Vammalan Karjalaseuran puurojuhlaa vietettiin tänä vuonna 5.12. Kiikan Vehkatorvessa Vähähaara-Seuran kotiseututalolla Sastamallas. Puuron ja kahvitarjoilun lisäksi mukana oli perinteistä ohjelmaa.

Ohjelmassa oli puuropuhe, musiikkia, laulua ja runonlausuntaa, ja tietysti kaikkien odottamat hauskat sketsit, joita juhlaohjelmasta johtaja **Eija Vuorijärven** johdolla meille esitti. Sketseissä tohtori **K. Ahjon** vastaanotolle saapui potilaita erikoisine vaivoineen, joihin kaikkiin löytyi yhtä erikoiset lääkkeet. Viimeisenä potilaana oli itse joulupukki, kuinkas muuten.

Tänä vuonna puurojuhlamme teki erityisen se, että saimme vieraaksemme Karjalan Liitosta sekä puheenjohtaja **Outi Örnin** että toiminnanjohtaja **Pertti Hakasen**. Sastamalan seurakunnan terveiset puolestaan toi kirkkoherra **Vesa Aurén**.

Arjen enkeleistä

Vesa Aurénin hartauspuheen aiheena olivat arjen enkelit, tavalliset ihmiset, jotka auttavat ja ovat lähimmäisten tukena hädän hetkellä. Hyvä ystävä on kuin enkeli. Annettu apu voi joskus olla saajalleen niin merkittävää, että tuntuu kuin mukana olisi ollut enkelin kosketus ja varjelus. Vesa kertoi omakohtaisia esimerkkejä tilanteista, joissa avun saaneet ovat kutsuneet auttajiaan enkeleiksi.

Joihinkin tapahtumiin on liittynyt useita perättäisiä sattumuksia, jolloin voidaan ajatella mukana olleen myös jumalan johdatusta. Jouluevankeliumi mainitsee enkelit tärkeässä tehtävässä tuomassa viestiä Jumalalta meille ihmisille. Viestiä, jossa on hyvää tahtoa, ilon ja rauhan sanoma ihmisille, joita kohtaan jumalalla on hyvä tahto.

Karjalan Liiton terveiset

Outi Örn toi puurojuhlaan Karjalan Liiton terveiset. Puheessaan Outi kiitteli Vammalan Karjalaseuraa sen aktiivisesta toiminnasta. Yhtenä osoituksena seuran aktiivisuudesta on se, että seura valittiin viikolla 15 Karjalan Liiton viikon seuraksi, johon liittyvä esittely on edelleen luettavissa Karjalan Liiton sivuilla.

Yleisötilaisuuksia, kuten tämä perinteinen puurojuhla, seura on aktiivisesti järjestänyt heti, kun se on turvallisuus ja viranomaisen määräykset huomioiden ollut mahdollista. Myös Karjalan Liiton uusissa etänä toteutetuissa tapahtumissa seura on ollut mukana.

Esimerkkinä ja suositeltavana toimintatapa myös muille seuroille, Outi mainitsi Aino-Lyhytelokuvan ensiesityksen, jota Vammalan Karjalaseuran jäsenet katselivat yhteisessä tarinaillassa. Kaikilla ei ole mahdollisuutta katsoa verkossa olevaa materiaalia omatoimisesti kotona, joten yhteisiä katselutilaisuuksia kannattaa järjestää, ja hyödyntää

seuratoiminnassa verkossa tarjolla olevaa materiaalia.

Siun ja miun -näyttely

Elokuun lopussa päättyneen *Siun ja miun - Viipurin läänin Pyhäjärvi* -näyttelyn toteutuksessa sekä sen oheistapahtumissa Vammalan Karjalaseura on ollut aktiivisesti mukana. Oheistapahtumista Outi nosti puheessaan esiin Sastamalassa Pukstaavin tapahtumalassa Vanhan kirjallisuuden päivien yhteydessä pidetyn seminaarin *Muistin maimat - näkökulmia Karjalan muisteluun*, josta tehty video on edelleen katsottavissa Karjalan Liiton sivuilla.

Sastamalan seudun museon, Vammalan Karjalaseuran ja Vpl. Pyhäjärvi Säätiön kanssa suunniteltu *Siun ja miun* -näyttely kiinnosti ja houkutteli kävijöitä ympäri Suomea ja se sai hyvin myös valtakunnallista näkyvyyttä. Näyttely oli mukana myös Karjalan Liiton matkailukampanjassa, jossa tehtiin tunnetuksi Karjalaa ja karjalaisuuteen liittyviä kohteita ympäri Suomen.

Kirkkoherra Vesa Aurén puhui arjen enkeleistä.

Karjalaiset kesäjuhlat Raumalla 17.-19.6.2022

Karjalan Liiton ensi vuoden toiminnasta Outi kertoi, että liittovaltuuston äskettäin hyväksymässä toimintasuunnitelmassa ei kaikkia yksittäisiä tapahtumia vielä löydy lukkoon, vaan toimintalinjattiin yleisellä tasolla, koska koronatilanteen kehittymisestä ei voida tietää vielä varmasti.

Ensi vuoden päätapahtuman, Karjalaiset kesäjuhlat Raumalla, osalta järjestelyt ovat kuitenkin jo pitkällä. Järjestelyistä ovat vastanneet Karjalan Liiton Sastamalan piiri ja Rauman Karjalaiset yhteistyössä Karjalan Liiton kanssa. Kesäjuhlia on jo kovasti odotettu, koska moni on totunut niillä vuosittain käymään. Toivotaan, että ensi kesänä saadaan järjestettyä mahdollisimman normaaliuotoiset juhlat.

Kirja siirtoseurakuntien kohtaloista

Outi kertoi myös uudesta kirjasta *Selostuksia eräiden siirtoseurakuntien kohtaloista ja sotatapahtumista 1939-1949*, joka julkaistiin Mikkelin hiippakunnan tuomiokapitulissa 26.11.2021.

Kirjassa on historiallista tietoa siirtoseurakunnista, mutta myös paljon koskettavia ja rankkoja kertomuksia tavallisten ihmisten kohtaloista. Vpl. Pyhäjärven osalta rovasti **Karl Wiika** on ottanut mukaan myös hauskoja kertomuksia kuten esimerkiksi kertomus Sortanlahdella olleiden italialaisten sotilaiden saunareissusta. Kirja kannatta ehdottomasti lukea ja

hankkia SieMie-puodista vaikka joululahjaksi.

Nykyisen Sastamalan alueella on paljon Pyhäjärvi-juurisia, mutta kirjaa toimittaessaan Outi sanoi yllättäen havainneensa, että talvi- ja jatkosodan jälkeen tänne sijoittui siirtoväkeä myös useista muista eri seurakunnista, ainakin joksikin aikaa. Siirtoseurakuntien osalta nykyisen Sastamalan alue vaikuttaa olleen hyvin keskeinen paikka. Puheenvuoronsa lopuksi Outi luovutti kirjan Sastamalan seurakunnan kirkkoherra Vesa Aurénille.

Joulurunon

Merja Ylitälo esitti puurojuhlaan tekemiään runoja. Merja on Vammalan Karjalaseuran hallituksen jäsen ja isänsä puolelta kotoisin Kivennavalta. Runon myötä Vammalan Karjalaseura toivottaa rauhallista joulua lehdien lukijoille.

Lumihiutale

*kuin pienen pieni höyhen,
puhdas ja valkoinen
leijuu maahan jalkojen juureen,
hetkeksi ja sulaa pois
Kyynel kuin pienen pieni helmi,
valuu poskelle,
hetkeksi ja kuivuu pois
Sävel kuin pienen pieni sinfonia
puunoksalla,
kaunis ja kirkas ääni,
hetken ja lentää pois
Tuhannet hiutaaleet
pakkassäässä,
miljoonat tähdet taivaalla,
sadat toiveet ja odotukset,
joulu ja joulun sanoma,
eivät haihdu eivätkä sula.*

Outi Örn luovuttaa kirjan *Selostuksia eräiden siirtoseurakuntien kohtaloista ja sotatapahtumista 1939-1949* kirkkoherra Vesa Aurénille.

Merja Ylitälo esittää tekemänsä joulurunon.

Vpl. Pyhäjärvi-lehti ja Vpl. Pyhäjärvi-Säätiö

kiittävät lukijoita, ystäviä ja yhteistyökumppaneita
hyvästä yhteistyöstä kuluneen vuoden aikana
ja toivottavat kaikille

*Hyvää joulun aikaa
ja Vuotta 2022!*

*Hyvää Joulun aikaa ja
Uutta vuotta 2022!*

Seija Lintula

*Rauhallista Joulua ja
Onnellista Uutta Vuotta 2022*

toivottavat

Esa ja Terhi Mäkinen

*Rauhallista Joulua ja
Hyvää Uutta Vuotta*

Yrjö S. Kaasalainen ja nuoret

*Rauhallista Joulua ja Hyvää Uutta Vuotta
ystävälle ja tuttaville*

Jouko Pakarinen Sastalamasta (Kelja)

*Rauhaisaa Joulua ja
Onnellista Uutta Vuotta 2022!*

Pirjo Kiiala

*Rauhallista Joulua ja
Onnellista Uutta Vuotta 2022!*

toivottavat

Kirsti ja Edwin Naskali

*Hyvää Joulua ja
parempaa uutta vuotta 2022*

*koko Pyhäjärven Kukko sukukunnasta
halauksin Salme Jusell Varkaudesta
Äitini oli Maire Kukko Salitsanrannasta*

Sukulaisille, ystäville ja
kaikille muille Pyhäjärvi-lehden lukijoille

*Rauhallista Joulua ja
Onnellista Uutta Vuotta 2022!*

Markku ja Eila Pärssinen

*Rauhaisaa Joulua ja
Onnellista uutta vuotta*

Pertti Hakanen perheineen

*Hyvää joulua
ja onnellista
uutta vuotta
kaikille
sukulaisille
ja tuttaville*

toivottelevat

Marjatta ja Antti Rantanen

*Hyvää Joulua!
Onnea tulevalle vuodelle!*

Toivoopi

Noitermoiset
Esko ja Ykä
perheineen

*Rauhallista Joulua ja
onnellisia päiviä uuteen vuoteen!*

toivottaa

Vpl. Pyhäjärvi-seura ry

Hyvän Joulun toivotus!

Karjalan Liiton Satakunnan piiri ry.

*Rauhallista Joulua ja
Hyvää Uutta Vuotta*

toivottaa

Pärssisen Sukuseura

Sukukirja saatavilla, lisätietoja kotisivuillamme.

*Hyvää Joulua ja
Onnellista Uutta Vuotta!*

toivottaa

Vammalan Karjalaseura

Kiitos kuluneen vuoden yhteistyöstä!

*Rauhallista Joulua ja
Hyvää Uutta Vuotta*

kaikille lukijoille, kirjoittajille ja ystäville

Tea ja Olli /Artea

Menneen ajan terveisiä

– ÄIJÄN JA ISÄN ARKISTOLAATIKOLLA

6

Seija Hirvikoski

"Menneen ajan terveisiä - äijän ja isän arkistolaatikolla" - juttusarjan kuudes osa on karjalaisen puheenvuoro itsenäisyysjuhlassa 1957.

En tiedä kuka tämän puheenvuoron on pitänyt. Teksti on kirjoitettu koneella. Oletan, että se ei ole äijän tai isän kirjoittama, koska se tyyliltään poikkeaa hieman heidän puheistaan. Ilmeisesti se on pidetty täällä Kiikassa tai lähiympäristössä.

Mieltäni lämmitti kovasti, että karjalaiselle oli annettu oma puheenvuoro itsenäisyysjuhlaan. Kyllähän me varmasti rikastutimme täkäläistä aluetta niin väkiluvullisesti kuin sisällöllisesti. Tuossa vaiheessa, reilu kymmenen vuotta jatkosodan päättymisen jälkeen, olivat niin paikalliset kuin evakot, oppineet elämään yhdessä. Elämä oli asettuut uomiinsa. Ja nyt, yli kuusikymmentä vuotta myöhemmin, Karjala elää edelleen evakkojen ja monien heidän jälkeläistensä sydämissä, täällä itsenäisessä Suomessa ja maailmalla.

Toisena tekstinä on isäni, **Toivo Hinkkasen**, puheenvuoro joulusta. Se lienee pidetty Kiikassa karjalaisten joulujuhlassa tai muussa joulunalustapahtumassa, ilmeisesti 1960-luvun loppupuolella. Näin päätelen kirjoituskoneen kirjaimien väristä ja hypähdyksistä. Teksti kuvaa hyvin isän suhdetta jouluun ja sitä, miten hän toivoi meidän muidenkin siihen suhtautuvan.

Karjalaisten puheenvuoro itsenäisyysjuhlassa 6.12.1957

Viettäessämme itsenäisyttämme 40-vuotisjuhlaa, täyttää mieleemme kiitollisuus siitä, että kansallamme on itsenäinen, vapaa isänmaa. Kansamme elossa oleva vanhempi polvi on nähnyt vuosisataisen toiveemme toteutumisen, Suomen liittymisen vapaiden, riippumattomien kansojen joukkoon.

Itsenäisyytemme saavutettiin maailmaa mullistavien tapahtumien vyöryssä, meille suosiollisten tähtien alla. Mutta tätä tulosta edelsivät monien sukupolvien työt ja taistelut, usko ja rukous. Monta hikipisaraa oli vuodatettu tämän maan multiin ja paljon verta tämän maan kamaralle, ennenkuin kansamme sai ohjat omiin käsiin.

Isänmaa oli tuttu sana suomalaisille jo niinäkin vuosisatoina, jolloin täällä vieraat hallitsivat ja vallitsivat. Sisäiseen itsenäisyyteemme ja kansalliseen olemassaolomme kohdistettu hyökkäys tämän vuosisadan alkuvuosina sai kansamme laajat kerrokset ymmärtämään, mitä isänmaa merkitsee kansalle. Tältä pohjalta nousi myös kirkkaimmin ajatus maamme täydellisestä itsenäisyydestä.

KANSAMME KAIKKIEN heimojen yhteistyön tuloksena on meillä itsenäinen ja vapaa Suomi. Jokainen heimo on antanut oman osuutensa, toinen toisensa työtä tukien.

Tässä itsenäisyyttä tukevassa työssä on ollut muiden mukana myös Karjalan heimo. Se on seisonut vartiopaikalla ja ottanut ensimmäisenä vastaan maata ja kansaa kohdanneet iskut. "Se vaivaa nähnyt on toisen verran kuin Suomi muu." Monta kertaa on karjalaisen heimon asumat poltettu tai jääneet autoiksi ja viljelykset rappauneet. Rauhan palattua on kerta toisensa jälkeen pitänyt taas kaikki aloittaa alusta. Suurin osa Karjalaa on myöskin kärsinyt yli sata vuotta lahjoitusmaaoloista, joista muussa Suomessa ei tiedetty mitään. Lahjoitusmaaajattelun aikana poljettiin maahan voimassa olevia lakejakin ja tämä järjestelmä lähenteli maaorjuutta. Kaikkien vaikeuksien keskellä on Karjalan heimo kuitenkin viljellyt ja varjellut sille kuulunutta asuinpaikkaa yhteisessä isänmaassa.

Karjalan heimo on myös laulanut julki kansamme henkiset aarteet muinaisaikojen kätöistä koko kansan ja koko sivistyneen maailman kuultavaksi.

JOSKUS ON SANOTTU kylmästi, ettei henkilöllä, jolla ei ole omaa maata, voi olla myöskään isänmaata. Karjalaisten isänmaallisuus joutui punnittavaksi Karjalan luovutuksessa. Karjalan heimo luovutti maansa, kotinsa ja kotimaakuntansa saadakseen elää oman kansansa kanssa yhteisessä isänmaassa. Näin Karjalan heimo osoitti isänmaallisuutensa. Isänmaa oli sille enemmän kuin kappale omaa maata.

Karjalaa ei silti ole unohdettu. Karjala elää edelleen karjalaisten sydämissä. Ja karjalaiset toivovat, että Karjala eläisi myös kaikkien suomalaisten sydämissä. Onhan Karjala viety kaikilta suomalaisilta. Karjala on ollut osa itsenäisyytemme hintaa.

Eläköön itsenäinen, vapaa, riippumaton Suomi!

Joulu

Me olemme vanhaa tapaa noudattaen olleet taas yhdessä juhlaa viettämässä. Jokainen meistä kuitenkin tietää, että maailma muuttuu. Monet ennen pyhinä pidetyt tavat ja tottumukset ovat nyt vanhentuneita. Mutta yhä vielä on asioita, jotka uhmaavat aikaa ja vallankumouksia.

Vanha sanoma: "Teille on tänä päivänä syntynyt Vapahtaja, joka on Kristus, Herra Daavidin kaupungissa..." on yhä joulun ydin. Tämä sanoma ei ole muuttunut, eikä sitä liioin ole unohdettu, huolimatta monista seikoista, jotka pyrkivät painamaan sen unhoon. Ei ole tarpeen etsiä uutta ja toisenlaista joulukertomusta. On vain yksi, jonka Raamattuun evankelista Luukas kirjoitti, eikä taitavinkaan nykyajan kirjailija voi sitä muokata paremmaksi.

ME KAIKKI OLEMME varmasti jollain tavalla kokeneet lähestyvän joulun aiheuttaman kiireen ja hälinän. Liikenne vilkastuu, kauppoissa tungosta, ostosten tekeminen työlästä. Kuljemme joukon mukana mieltien päämme ympäri, mitä ostaisimme ystävillemme ja rakkaillemme. On usein vaikea keksiä, mitä he todella tarvitsisivat. Ehkä suuristakaan tavarataloista ei aina löydy sellaista, mitä voisimme heille antaa.

Mutta entäpä, jos antaisimme heille pienen rakkaudenosoituksen? Niin, lyhyesti sanottuna, rakkautta ja ystävyyttä ja ymmärrystä, hienotunteisuutta ja auttavan käden, hymyn ja rukouksen. Näitä lahjoja emme voi kaupasta ostaa, mutta juuri näitä lahjoja ihmiset tarvitsisivat. Me kaikki tarvitsemme niitä. Ja onnellisia ne, jotka tänäkin jouluna ja koska tahansa niitä saavat.

Älkäämme antako arkipäivän hälyn ja tungoksen työntää joulua sydämistämme, sillä sinne se kuuluu. Joulu ei ole turuilla ja toreilla, vaan se on ihmisen sydämessä. Älkäämme heittäytykö kyynilliseksi ja sanoko: Joulu on nykyisin täysin kaupallistettu. Niin ei tapahdu, ellet itse sitä salli. Oma joulusi ei siksi muutu, ellet sitä itse kaupallista. Älkäämme myöskään liikeykö niiden joukkoon, jotka ylimielisesti sanovat: Joulu on vain lasten juhla. Silloin tunnustat, ettet ole koskaan ymmärtänyt joulua. Mitä vanhemmiksi tulemme, sitä syvemmäksi käy joulun merkitys - mikäli sen olemme oikein ymmärtäneet. Joulu, ikuisesti nuori, vanhenee meidän kanssamme.

TOIVOMME JA KAIPAAMME, että se hyvä tahto, joka jouluna liittää ihmiset yhteen, kestäisi ja jatkuisi... Uskomme, että joulun ihme saa sydämemme kielet jälleen väräjäämään.

Haluamme säilyttää vanhat joulutapamme ja perinteemme, sillä ne lujittavat perhesiteitämme ja liittävät meidät ystäviimme. Yhdistävät meidät koko ihmiskunnan kanssa, jolle Lapsi on syntynyt ja johdattavat meidät takaisin Jumalan luo, joka antoi ainosyntyisen Poikansa, että "jokaisella, joka Häneen uskoo, olisi iankaikkinen elämä."

Karjalaisuuden tulevaisuus – "K... Loimolan Voiman velje

Muutamissa Loimolan Voiman kiertueen konserteista heidän kanssaan 27.11.21 Tuusulassa.

Kaarina Pärssinen

Joko olet kuullut Vuoden kansanmusiikkilevy 2020 -tunnustuksen saaneen **Loimolan Voima** -yhtyeen musisointia? Kansanmusiikkilehti ja Kansantanssin Edistämiskeskus tekivät valinnan, mikä oli onnen potku yhtyeelle.

Jos olet karjalaisuudesta ja karjalan kielestä tosissasi kiinnostunut, kannattaa kaivaa veljekset **Mika ja Niko Saatsin** levy *Ruttomuzikan kyynäl* (suomeksi Kiivaan miehen kyynel) käsiinsä. YouTubeakin löytyy heidän musiikkiaan. Useissa musiikkikappaleiden sanoituksissa käsitellään karjalaisuutta, sen ilmenemismuotoja ja tulevaisuutta. Niko Saatsi toteaa, että karjalan kieli on rytmisenä laulun kielenä paljon helpompi työstettävä kuin suomen kieli.

Jos kävit Karjalaisilla Kesäjuhilla Hämeenlinnassa 2019, niin mm. siellä Loimolan Voima esiintyi klubi-illassa. Tänä vuonna heillä on ollut laaja, ympäri Suomea matkannut, 18 konserttia käsittänyt *Sinne tänne* -kiertue.

Saatsin veljekset

Suistamolaisuusjuurisista, lieksalaissyntyisistä veljeksistä, jotka ovat Loimolan Voiman musikanitit, viisikymppinen Mika Saatsi (Šuačín Miša) on koulutukseltaan erityisopettaja. Hän on jo 18 vuotta toiminut tuusulalaisen Kellokosken psykiatrisen sairaalan sairaalakoulussa eli Kallioimaan koulussa rehtorina. Hän asuu perheineen Jokelassa, täällä minun kotikunnassani Tuusulassa. Työn ohella Mika on jatkokouluttautunut pätevoityen työnhajaajaksi. Ollessaan virkavapaalla rehtorin toimesta hän toimiikin tänä lukuvuonna kouluhallinnossa eri tasoilla työnhajaajana.

Niko Saatsi on taasen Jyväskylässä asuva ja siellä työssä sovellusasiiantuntijana Maan-

mittauslaitoksella. Mitä tuleesiintymisten ja niitä varten tapahtuvan harjoittelun oheiseen työjakoon veljesten välillä, niin Mikan työn pääpaino Loimolan Voimassa on musiikin sävellyksessä, kun taas Niko on keskittynyt sanoitukseen.

Pikakurssi karjalaisortodoksisuudesta

Marraskuun alkupuolella Mika Saatsi esitelmöi Järvenpäässä ortodoksisirkon Ystäväpiirissä karjalan kielestä, karjalaisuudesta, perinteen säilyttämisen ongelmista, ja tulevaisuuden näkymistä. Hän kuvaa esitelmänsä sisältöä "karjalaisortodoksisuuden pikakurssiksi".

Karjalan kielen päiväksi 27.11. Tuusulan Hyrylän Rykmentinpuiston Kinoon osui kunnamme kulttuuritoimen tilaama Loimolan Voiman *Sinne tänne* -kiertueen toiseksi viimeinen esiintyminen. Hyrylän vanhan varuskunnan entinen kino (viime vuotisen asuntomessualueen laidalla) vastikään remontoituna on konserttisalinaiavan uusi ja tuli nyt korkattua Loimolan Voiman toimesta. Konsertti oli lyhyesti sanottuna todella aivan huikea elämys! Viimeinen Loimolan Voiman kiertueen tämänvuotisista konserteista oli Savonlinnassa 12. joulukuuta.

–Karjalan kieli ja kulttuuri on valtava käyttämätön potentiaali, toteaa Mika Saatsi. Ja jatkaa pohdintojaan:

–Mitä kaikkea uhanalainen, kotoperäinen karjalan kieli ja kulttuuri voisivat olla Suomessa? Taiteen kentältä on tehty "kallio-kaivuamatkoja" Vienen, Aunukseen, Raja-Karjalaan ja Tveriin. Karjalaisuudesta ovat matkoillaan ammentaneet mm. **Elias Lönnrot, Akseli Gallen-Kallela, I.K. Inha**, Värttinä.

Karjalan kielen puhujia on noin 11 000 Suomessa. Vain noin 200 ihmistä on ilmoittanut rekisteriin omaksi kielekseen karjalan kielen. Suomen lainsäädännöstä

"Iivaan miehen kyynel" vastaa kset pohtivat asiaa lauluissaan

KUVA KAARINA PÄRSSINEN

an esiintyi myös lappeenrantalainen tanssija Kristiina Vainikka. Kuva konsertista Karjalan kielen päivänä

KUVA JARMO LAPIOLAHTI/JJ

Loimolan Voima-yhtyeessä musisoivat veljekset Niko ja Mika Saatsi. Konsertit netissä: <https://loimolanvoimafi.wordpress.com/keikat/>

KUVA KAARINA PÄRSSINEN

Esitelmöidessään Järvenpäässä suistamolaisesta ja rajakarjalaisesta kulttuurista sekä säveltämästään musiikista Mika Saatsi myös musisoi.

Kevään vastaavan verkko-kurssin ilmoittautuminen alkaa 3.1.22 Tuusulan opiston sivuilla. Keväämmälle tulee vielä toinen, Karjalan liiton lyhytkurssi.

-Ihanien ja kielitiedonjanoisten opiskelijoiden ikäjakauma oli 19-80+. Igä elä, igä opassu, toteaa Mika Saatsi päätteeksi kokemuksistaan tämänsykyiseltä kurssilta.

karjalan kielilaki puuttuu. Karjalankielisellä yhteisöllä ei ole varsinaista kotialuetta Suomessa, koska tätä kieltä taitavat karjalaiset asuvat pitkin Suomea.

-Siksi katseet kääntyvät karjalaisuuden kysymyksissä liian usein nykyisen itärajan taakse Venäjän Karjalaan eli Vienan Karjalaan, toteaa Saatsi.

Joensuun yliopistolle vastuuta karjalan kielestä

Karjalan kielen ohella erityisesti rajakarjalaisen kulttuuriperinteen säilyttäminen on hyvin lähellä Saatsin veljesten sydäntä, minkä hyvin ymmärtää heidän sukutarinaansa kuultuaan.

-Voi myös sanoa, että karjalaisuuden fokus on liiaksi pölyisissä arkistoissa ja karjalan kielisiksi alueiksi mielletään lähinnä alueita Venäjän Karjalasta. Missä ovat uuden karjalankielisen kulttuurin tekijät?

Vauraassa laatokankarjalaisessa Suistamon pitäjässä sijaitsi ennen sotia seminaari. Siellä opiskelleille karjalan kieli oli arjessa itsestään selvyys ja levisi opettajien myötä myös uusille paikkakunnille. Saatsi kaipaa nyt karjalankielisestä kulttuurista vastuuta kantamaan mm. Joensuun yliopistoa.

-Mutta meillä on monta Karjalaa. Karjalan kielen ja rajakarjalaisen kulttuuriperinteen säilyttäminen ja elvyttäminen ovat suistamolaisuutena kaikkein lähinnä sydäntäni. Mutta yhtä lailla on panostettava Laatokan Karjalan, Kannaksen Karjalan, Etelä- ja Pohjois-Karjalan kulttuuriperintöön, summaa Mika Saatsi pohdiskeluaan.

Tulevana vuonna tapahtuu

Ensi vuonna toteutuvista Loimolan Voiman konserteista ei ole vielä kerrottavissa aikataulua. Yhtyeen toinen äänilevykin on tulossa ja ehkä uusi kiertue sen jälkeen.

Onnittelut!

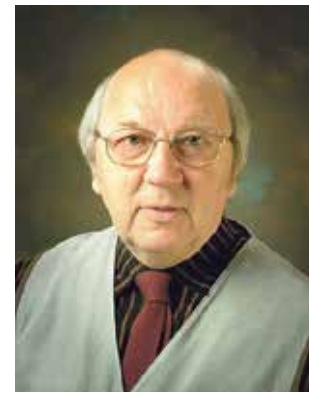
Aulis Pusa
Nurmijärveltä täyttää 90-vuotta 16.12.2021.

Isää, appaa, pap-paa ja isopappaa sydämellisesti onnittelevat

Päivi ja Aimo Karri, Samuli Arla, Santeri ja Inari

Kirkon Sanoma

Kirkosta ja himmeää valoa

□ Pepe Luumi

Elettiin ensimmäistä sodanjälkeistä adventti- ja jouluaikaa. Kotikylääni, kirkon kylään, ja samalla kotiseurakunnan kirkkoon, saatiin sähkövalot. Kirkon sisäseiniin ja pylväisiin oli aikanaan kiinnitetty kynttilätelineet. Nyt nuo telineet poistettiin uusien sähkökynttilöiden tieltä.

Isäni oli avustamassa vanhojen kynttilätelineiden poistamisessa. Minä olin pikkupoikana häntä avustamassa. Minun tehtäväni oli kerätä kynttilikköjen pohjalle vuosikymmenien aikana valunut steariini talteen. Kynttiliköt puhdistettiin ja tallennettiin kirkon kellotapuliiin perustettuun varastoon. Me, kynttilikköjen puhdistajat, saimme pitää steariinin. Sinä jouluna kirkkoa valaisivat sähkökruunut ja sähkökynttilät.

Kotona isä teki vanhasta polkupyörän pumpusta kynttilämuotin. Sulatimme vanhat steariinit ja valoimme niistä komeita pöytäkynttilöitä. Äitini virkkasi kynttilöihin sydämet pumpulilangasta. Kirkon vanhat kynttilät tulivat näin vielä kerran käyttöön, nyt kotimme kynttilöinä. Nyt ne valaisivat kotia jouluaatosta alkaen. Muistan vieläkin sen kunnioituksen, jolla noita kynttilöitä poltimme: olimme kuin kirkossa.

Mutta jouluaamuna kirkossa oli kirkkautta, jota siellä ei ollut ennen nähty. Uudet sähkökruunut ja -kynttilät säteilivät valoa. Aikaisemmin varsin hämyinen joulukirkko on nyt hyvin toisenlainen. Jouluevankeliumin sana, "valo loistaa pimeässä", oli aistein koettavissa. Kirkon ympärillä vallitsi varhaisena jouluaamuna - joulukirkko alkoi kello kuudelta - vielä täysi pimeys, mutta sisällä kirkossa me ihastelimme ennen kokemattonta joulun valoa. Kun veisasimme, "sä valos" loistaa meille suo", saimme jo pyyntöömme vastauksen kirkon uusilta lampuilta ja kynttilöiltä.

Yhden kynttilän valo on vaatimatonta mutta harras. "Oikeassa" kynttilässä palaa tuli. Tuli on elävä, liikkuva, siksi puhumme myös elävistä kynttilöistä. Tunnumme kynttilän lievän lämmön. Tarvitsemme sekä suurta valoa, kirkkautta, mutta myös vaatimatonta, lempeää ja harrasta tuiketta.

Joulun suuri valo on edessämme. Hiljennymme Jeesus-lapsen lähellä. Syytämme kynttilöitä haudoille. Laulamme adventtivirttä: "Nyt syytämme kynttilän, se liekkiin leimahtaa. Me odotamme Jeesusta, seimessä nukkuvaa." Pimenevässä, monien uhkien maailmassa, tarvitsemme nyt - ehkä enemmän kuin aikoihin - joulun evankeliumin näkyä: "Todellinen valo, joka valaisee jokaisen ihmisen, oli tulossa maailmaan."

Julkaisemme

muisto- ja merkkipäiväkirjoituksia sekä lyhyet suruviestit maksutta. Kuolinilmoitukset 0,70 €/pmm +alv 24 % Aineistot toimituksen osoitteella.

Riiskan marttayhdistys

□ Kirsti Naskali

Riiskan kylä sijaitsi pitäjän itäosassa Laatokan rannalla Riiskanlahden ympärillä. Kylän läpi virtaava Riiskanjoki tarjosi hyviä myllynpaikkoja, ja kylä olikin vanhastaan tunnettu myllyistään. Ennen talvisotaa siellä toimi Matti Inkisen mylly ja Matti Nuoran mylly. Riiska ei kuulunut pitäjän suurimpiin kyliin, mutta sielläkin toimi oma marttayhdistys.

Riiskan Marttayhdistys perustettiin vuonna 1927 ja aloitteen tekijänä oli emäntä **Kaisa** (Katri) **Inkinen**. Perustamiskokouksen pidettiin mylläri **Matti Inkisen** talossa 4.7.1927, läsnä oli 35 henkeä. Kokouksen aluksi pitäjän maritakonsulentti **Greta Kivilahti** piti esitelmän marttayhdistyksistä ja niiden tarpeellisuudesta.

Pyhäjärven Riiskan Marttayhdistyksen pöytäkirjoja, toimintakertomuksia ja muitakin asiakirjoja on taltioituna Sastamalan seudun museon Vpl. Pyhäjärvi-kokoelmaan. Siellä on mm. Pyhäjärven Riiskan Marttayhdistyksen Valtioneuvoston sinetillä vahvistettu perustamisilmoitus. Yhdistysrekisteriin kauniilla käsialalla kirjoitetussa ilmoituksessa yhdistyksen tarkoitus ja toiminnan laatu määritellään seuraavasti *Marttayhdistyksen tarkoituksena on levittää naisten keskuuteen valistusta, herättää toiminta halua sekä edistää tietoa ja taitoa etupäässä sellaisissa käytännöllisen työn haaroissa joita voidaan suorittaa kodeissa ja kotien kautta.*

Jo perustamiskokouksessa yhdistykseen liittyi 52 jäsentä. Uuden yhdistyksen jäsenmäärä oli huomattavan suuri, sillä Riiskan kylässä asui kirkonkirjojen mukaan ennen talvisotaa 38 perhettä, yhteensä 195 asukasta. Yhdistykselle oli selvästi ns. tilaus, ehkä yhteistoimintaa oli kaivattu. Yhdistyksessä oli jäsenenä paitisi äitejä ja tyttäriä, myös miehiä, joten eivät miesmartat ole nykyajan ilmiö. On mahdollista, että miesjäseniä on ollut muissakin Pyhäjärven marttayhdistyksissä, mutta aikaisemmin en ole löytänyt heistä mainintaa. Todennäköisesti miehet kuitenkin olivat enemmän kannattajajäseniä kuin aktiivisesti toimintaan, esim. kotitalouden alaan liittyville kursseille, osallistujia. Ennen sotia ajattelu oli vielä perinteistä ja yleensä taloustöiden ajateltiin kuuluvan naisille. Mutta ainakin Riiskassa marttatoiminta näyttää olleen perhettä yhdistävää toimintaa.

Perustamiskokouksessa ensimmäiseksi puheenjohtajaksi valittiin Kaisa Inkinen. Varapuheenjohtajaksi valittiin **Anna K. Kukko**, sihteeriksi **Helmi Kukko** ja rahastonhoitajaksi **Vappu Nuora**. Muut ensimmäisen johtokunnan jäsenet olivat emäntä **Jermalajeff** ja **Anna Paavilainen** sekä varajäsenenä **Rauha Kajander**, **Maikki Jermalajeff** ja emäntä **M. Jermalajeff**.

Aktiivista toimintaa alusta lähtien

Pyhäjärven marttayhdistysten yhteisen kotitalousneuvojan **Hilja Joukaisen** vuonna 1929 laatimasta toimintakertomuksesta ilmenee, että Riiskan marttayhdistys järjesti sinä vuonna yhden päivälliset, iltamat, retken ja esitelmätilaisuuden sekä neljä kursia. Sekä iltamissa että esitelmää kuuntelemassa oli peräti 100 henkeä. Kotitalousneuvojan kanssa tehtiin Riiskaan sinä vuonna kaksi puutarhasuunnitelmaa, ja istutettiin yhteensä 121 omenapuuta, marja- tai koristepensasta. **Impi Wiika** mainitseekin kirjassa *Vpl. Pyhäjärvi, Kappale kannakselaisvaiheita*, että Riiskassa kauniit puutarhat kertoivat ohikulkijoille maritakonsulentin toiminnasta.

Vaikka yhdistys oli aktiivinen toimija, jäsenmäärä pieneni alun suuresta määrästä niin, että vuonna 1938 jäseniä oli 30. Ehkä alkunostus vähän laantui, tyttäreit muuttivat muualle tai naapurikyliin Sortanlahteen vuonna 1928 perustettuun marttayhdistykseen liittyi osa sillä suunnalla asuneista jäsenistä.

Talvisotaa asti toiminta jatkui maritakonsulentin tavanomaisiin toimintamuotoihin, eri toimikuntien toteuttamana. Vuonna 1939 mm. olivat toiminnassa ohjelma-toimikunta, käsityötoimikunta ja ravintolatoimikunta. Edellä mainitussa kirjassa **Impi Wiika** toteaa Riiskan maritoista myös, että heillä oli huomattavan paljon kursseja. Vuonna 1936 mm. pidettiin saunanhoito-, kalansavustus- ja kasvisruokakurssit. Seuraavana vuonna oli mm. kuu-kauden kestänyt liinavaate- ja pukuompelekurssi.

Puheenjohtajina ennen talvisotaa toimivat ainakin **Kaisa Inkinen**, **Ida Lehikoinen**, **Rauha Mäkinen** ja **Hilja Nuora**.

Toiminta jatkui jatkosodan aikana

Talvisota keskeytti toiminnan. Vuoden 1939 jälkeen seuraava kokous pidettiin 9.3.1942 **Juha Lehikoinen** talossa, siis heti kun väki pääsi palaamaan Karjalaan takaisin. Kokouksen avasi ennen talvisotaa puheenjohtajana toiminut **Kaisa Inkinen**, ja kokous aloitettiin laulamalla *Ahkeruuden anna olla*. Koolla oli 17 henkeä. Jatkettiin siitä, mihin oli jääty eli hyväksyttiin vuoden 1939 tilit ja alettiin suunnitella toimintaa: järjestetään äitienpäiväjuhla, "jos olosuhteet sallivat", keväällä puutarhakurssi, syksyllä pula-ajan ruokakurssi ja joulukuussa kuu-sijuhla. Lopuksi laulettiin *Marttalaulu* jonka jälkeen pöytäkirjan mukaan "martat poistuivat tyytyväisinä koteihinsa". Tuntui varmasti mukavalta taas päästä toimimaan tutuissa ympyröissä tuttujen parissa. Toiminta jatkui vilkkaana sota-ajan olosuhteet huomioiden.

Juhlien järjestäminen vaatii työtä ja toi varoja

Riiskan Marttayhdistys oli jo ennen talvisotaa järjestänyt vuosittain oman kylän välle erilaisia juhlia ja tilaisuuksia, kuten äitienpäiväjuhlia, kesäjuhlia, raittiusjuhlia ja joulujuhlia. Tämän lisäksi Riiskan Marttayhdistys järjesti huvitilaisuuksia muuallakin kuin omassa kylässä. Tämä toiminta

jatkui myös jatkosodan aikana.

Huvitilaisuudet olivat varmasti oiva tapa kerätä varoja, mutta vaativat myös paljon työntekijöitä ja työtä, kulkeminenkin oli silloin aivan erilaista kuin nykyään. Huvitilaisuuksien järjestelyissä myös yhdistyksen miesjäsenet lienevät olleet mukana, sillä tilaisuuksissa tarvittiin järjestyksenvalvojia.

Ohjelmat niin huvi- kuin muusakin tilaisuuksissa olivat perinteisiä: runonlausuntaa, yksin- ja yhteislaulua, näytelmiä tai vuoropuheluita jne. Puhvetissa tarjottiin mehua ja pullaa tai munkkeja. Tanssiminen oli sota-aikana kielletty, eikä maritakonsulentin järjestämissä tilaisuuksissa tanssia muutakaan pidetty soveliaana. Tästä on osoituksena yhdistyksen pöytäkirjojen liitteenä säilynyt Karjalan Marttayhdistysten Piiriliiton vuonna 1932 lähettämä viesti Riiskan Marttayhdistykselle: *Vastauksena kirjeeseen koskien tanssikysymystä "Kotimaisen työn" ohjelman mukaan järjestettävässä iltamassamme, ilmoitamme, että kun martat järjestävät tilaisuuden, on tanssi luonnollisesti heitettävä pois. Yhdistykseen ei ole ollut tietoinen piirilittomme säännöistä ehdottaessaan ohjelmaa.*

Vuonna 1943 puheenjohtajaksi valittiin **Mandi** (Amanda) **Nuora**, joka toimikin puheenjohtajana koko 1940-luvun ajan. **Kaisa Inkinen** jäi varapuheenjohtajaksi. Toiminnan aktivoimiseksi päätettiin tehdä hankintoja: pel-lavanloukutuskuusi, perunajauhomylly sekä kaksi tusinaa kahvikuppeja ja kahvilusikat.

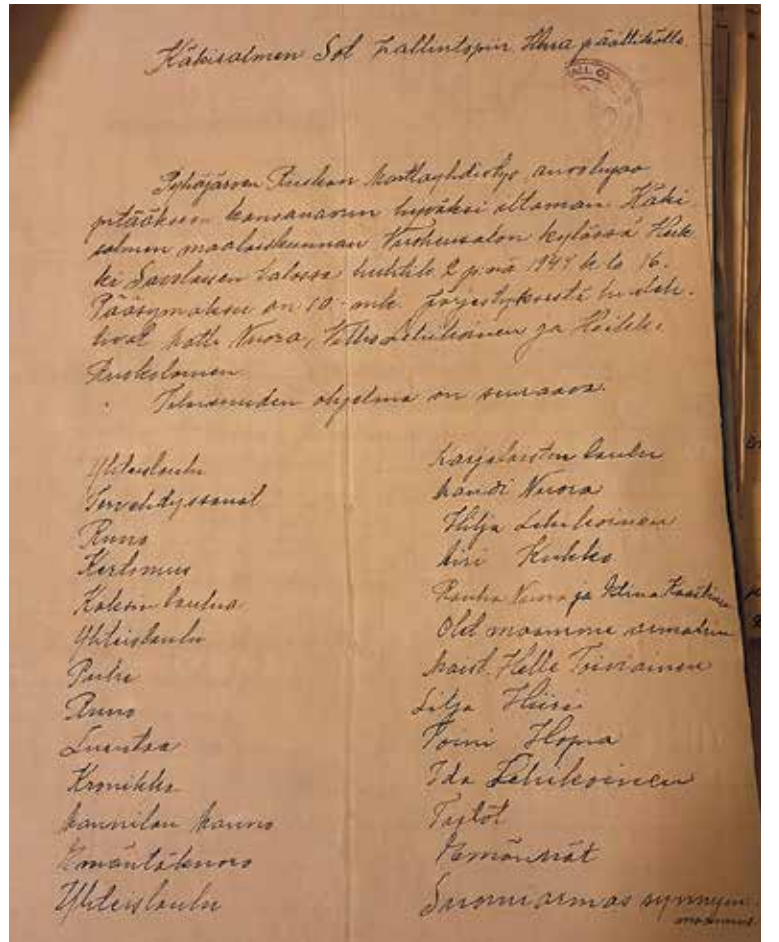
Viimeinen kokous Pyhäjärvellä oli 4.6.1944. Läsnä oli 18 henkeä. Kokouksessa suunniteltiin retkeä ja illanviettoa Yläjärven kylään sekä oman kylän kesäjuhlia ja päätettiin hankkia kukkia sankarihaukkoille. Kuten tiedämme, sotatilanne muuttui ja juhlat jäivät pitämättä.

Sodan jälkeen jäsenet hajallaan

Seuraava kokous pidettiin tammikuussa 1945 Keuruulla Kansallispuistissa. Koolla oli peräti 49 henkeä. Kokouksen avasi ruus-tinna **Impi Wiika**, joka tuolloin asui Keuruulla. Pöytäkirjassa todetaan, että toimintaa päätettiin jatkaa niiden mahdollisuuksien rajoissa, joita evakointipaikkakunnilla on.

Tyrvällä kirjoittamassaan vuoden 1945 toimintakertomuksessa yhdistyksen puheenjohtaja **Mandi Nuora** kirjoittaa, että juurikasvien siemeniä on lähetetty yhdistyksen jäsenille ja myös muille tarvitseville. Mutta muuten hän toteaa seuraavaa: *Yhdistyksellä on ollut köyhä vuosi toimintaan katsoen. Tähän on taas vaikuttanut se, kun kaikki yhdistyksemme jäsenet ovat olleet kovin hajallaan. Yksinpä johtokunnan jäseniä on Petäjävedellä, Muuramessa, Jämijärvellä, Rantasalmella, Karkussa ja Tyrvällä. Tämän vuoksi on toiminta ollut mahdotonta, mutta me odotamme toiveikkaina uuden Riiskan syntymistä, jolloin "taas yhteen yhyimme, saamme toinen toisihimme" ja ripeällä toiminnalla saamme korvata sen, mikä nyt olemme menettäneet.*

Seuraava vuosikokous pidettiin tammikuussa 1946 Tyrvällä, Vammalan kansakoululla. Läsnä oli vain viisi jäsentä. Kokouksen

Iltamalupahakemukseen kirjattiin tarkoin ohjelma ja vastuuhenkilöt.

avasi jälleen **Impi Wiika**, joka nyt asui Tyrvällä. Hänelle maritakonsulentin oli sydämen asia ja hän varmasti teki parhaansa pitääkseen Pyhäjärven marttayhdistyksiä hengissä siellä, missä kulloinkin asui. Kokouksessa todettiin, että yhdistys toimii, mikäli olosuhteet sallivat.

Ikaalisten Heittolassa toiminta taas aktivoituu

Onneksi olosuhteet muuttuivat suotuisammiksi. Toiminta lähti käyntiin syksyllä 1946 Ikaalisten Heittolan kylässä, josta monet riiskalaiset olivat löytäneet vakituiset asuinpaikat. Ohjelmallisten tilaisuuksien järjestäminen jatkui. Tehtiin yhteistyötä Vpl. Pyhäjärven Rahkajärven kylästä siirtyneiden maritakonsulentin kanssa. Lähestyttiin myös paikkakunnalla asuvaa nuorisoa, jota pyydettiin mukaan ohjelmansuorituksiin.

Uusien kotien varustamiseksi pidettiin kursseja, niin villankehäyksestä ja -väryksestä kuin puutarhansuunnittelusta. Tammikuussa 1948 hankittiin kangaspuut, jotta päästiin kutomaan mattoja ja kankaita uusien kotien kaunistukseksi.

Jäsenmäärä lisääntyi aluksi, mutta pikkuhiljaa sekä jäsenet että toiminta vähenivät. Vuosikokouksessa tammikuussa 1949 keskusteltiin ensimmäisen kerran yhdistyksen lakkauttamisesta, mutta päätettiin kuitenkin jatkaa toimintaa. Ompeluilloista todettiin, että oli kovasti raittisoa ja töitä tehtiin kovasti. Pikkuhiljaa pöytäkirjamerkinnot vähenivät ja koskivat lähinnä kangaspuiden

lainaamista.

Vuonna 1950 tämä pienestä Vpl. Pyhäjärven Riiskan kylästä lähtenyt aktiivinen yhdistys oli tullut tiensä päähän ja toiminta päätettiin lopettaa. Kokoukset, joissa lopettamisesta päätettiin, pidettiin 18.1.1951 ja 19.1.1951. Viimeinen kokous oli Inkisellä, ja läsnä oli 10 yhdistyksen jäsentä. Pyhäjärven Riiskan Marttayhdistys r.y.:n purkautusilmoitus lähetettiin oikeusministeriöön yhdistysrekisteriin, jossa päätös purkautumisesta merkittiin yhdistysrekisteriin 18.5.1951.

Ympyrä sulkeutui. Yhdistys perustettiin Inkisellä ja se lopetettiin Inkisellä. Ensimmäinen puheenjohtaja oli **Kaisa Inkinen** ja hän oli myös viimeinen puheenjohtaja, sillä viimeisenä toimintavuonna puheenjohtajan tehtävät siirtyivät **Mandi Nuoralta** hänelle. Muut viimeisen johtokunnan jäsenet olivat **Mandi Nuora**, **Olga Kannasoja**, **Lilja Juhola**, **Lyyli Kiiski**, **Helena Kurikka**, **Hilma Hämäläinen** ja **Toini Tuokko**.

Kaisa Inkinen oli mukana yhdistyksen koko toiminnan ajan. Suuren osan ajasta hän oli puheenjohtajana, mutta välillä myös varapuheenjohtajana ja rahastonhoitajana. Toinen pitkäaikainen puheenjohtaja oli **Mandi Nuora**, joka toimi puheenjohtajana vuosina 1943 - 1949. Muita pitkään eri tehtävissä ja johtokunnassa toimineita olivat mm. **Ida Jermalajeff**, **Anna Riitta Kailasto**, **Anna Kaisa Kukko**, **Ida Lehikoinen**, **Lilja Hiiri**, **Lyyli Kiiski**, **Helena Kurikka** ja **Maria Pennanen**.

Ilmoituksia.

Pyhäjärven Riiskan Marttayhdistyksen emäntäpäivät ja myyjäiset

pidetään 15 p:nä heinäkuuta 1928 V. Lementjeffin talossa. Ohjelmasta mainittakoon uusi äsken ilmestynyt näytelmä "Rakkautta ja muutaakin".
Martat.

Myös naapuripitäjässä Sakkolassa oli Riiskan kylä ja sielläkin toimi marttayhdistys, joten ilmoituksissa oli syytä aina mainita, oliko kysymyksessä Sakkolan Riiskan marttayhdistys vai Pyhäjärven Riiskan maritakonsulentin yhdistys.

Armon jouluna 1941

Kirj. Hilja Matikainen

Niin, armosta Jumalan jälleen juhlimme tässä koulussa tutussa, omassa lämpimässä. Muistamme ajat entiset, jouluiset illoin. Ilomielin riensimme luokse joulupuun silloin.

Muistamme, kuinka oli luokkamme lämpöinen, lauha, ihmisten mielissä, maassamme, suosio, rauha. Lapsosten silmät loistivat tähtösten lailla. Nyt oomme niin paljoa, paljoa vailla.

Emme murheella muista aikoja entisajan. Muistamme ihmisen iän ja aikamme rajan. Tiedämme, Jumala kaikessa lapsiaan johtaa myös silloin, kun suru ja murhe omiaan kohtaa.

Hän kuljetti meitäkin outoina Pohjolan mailla. Saattoi taas kotihin lintusen lailla. Pois vieraista pääsimme omille vainioille, vaikka usea tulla sai kotinsa raunioille.

Mutta joulu on tullut, tullut tänäkin vuonna, vaikka suku ja ystävät eivät oo toistensa luona. Siskot, veljet ja sulhot on kaukana soturin teillä. Seimen lapsi, ole valona, lohtuna heillä.

Anna rauhasi kaukana jokaisen rakkaan ylle, suo siunaus, voitto, Suomemme vartijoille. Anna uus kevät, rauhaisa, onnekas koittaa, anna valon ja elon kuoleman vallat voittaa.

Toivon hyvää joulua kaikille teille. Olkoon Taivainen Isä armoinen, laupias meille. Antakoon rauhan jo maaillemme vihdoinkin koittaa, toden ja oikean valheen vallat voittaa.

Oli ensimmäinen joulu Pyhäjärvellä evakosta paluun jälkeen... Vaikeasta ajasta huolimatta luotetaan Jumalaan ja on hyvä olla, kun ollaan taas kotona. Runon on kirjoittanut Noitermaan kylässä asunut **Hilja Matikainen**. Se lienee esitetty Noitermaan koululla joulujuhlissa 1941. Runo on julkaistu kirjassa *Noitermaan seudun historiikki, Vaellusvuodet*, jonka ovat toimittaneet vuonna 1986 **Anna-Liisa Heikkilä** ja **Heikki Karttunen**.

Elokuun lopulla 1941 suomalaiset joukot olivat lanneet Vpl. Pyhäjärven alueen. Noitermaan kylä saatiin haltuun 22.–23.8.1941, ja pian sen jälkeen alettiin valmistella ensimmäisten siviilien paluuta takaisin kotiseudulle. Siivousryhmät aloittivat työnsä säilyneistä, asumiseen kelpoisista rakennuksista.

Suurin osa takaisin koteihinsa palaavista pyhäjärveläisistä saapui vuoden 1942 keväällä, mutta osa asukkaista pääsi palaamaan jo syksyllä 1941. Ensimmäinen, Alavudelta lähtenyt 80 hengen paluuryhmä saapui Pyhäjärvelle jo 3.9.1941. Hilja Matikaisen perhe palasi Alavudelta marraskuussa 1941. Hiljan muistelun syksyiltä 1941 on hänen poikansa **Heikki Mp. Matikainen** tallentanut: *Junaa odoteltiin Alavuden asemalla. Iloisia ilmeitä. Siirtoväen hyväksi puuhanneet alavutelaiset opettajat ja asukkaat olivat saattamassa. Oltiin lähtemässä takaisin kotiin. Mie luin kirjoittamani runon vaunun portailla. Karjalaisten laulu kajahti. Juna lähti hiljaa liikkeelle. Silmät kynnelyivät.*

Noitermaassa oli paljon rakennuksia palanut, mm. kylänraitin varrelta perääntyvät joukot olivat syyttäneet lähes kaikki talot tuleen, mutta Hiljan perheen koti, Noitermaan kassantalo hieman sivummalla, oli säilynyt. Perhe pääsi heti takaisin omaan kotiin.

Perheessä oli tuolloin kuusi lasta. **Mikko Matikainen** toimi Noitermaan osuuskassan ja Noitermaan sahan hoitajana. Perheenäiti Hilja oli aktiivisesti mukana kylän yhdistystoiminnassa ja yhteisissä riennöissä. Hän oli kirjoitti paljon runoja, kronikoita, juhliin näytelmiä yms.

Muistojen Joulu

Kirj. M. T

Muistathan joulua lapsuuden mailla, maisemat talviset karjalan maan. Taivas ei ainuttu tähteä... vailla, kuutamon kultaa ja kuurretta vaan. Virsien helkkyä, loistetta kuusten, kultien välkkyä kirkkojen suurten. Muistathan joulumme lapsuuden mailla, maisemat talviset Karjalan.

Muistathan joulua, joulua siellä missä sun rakkaasi raivion kaas, isäsi, äitisi vaivojen tiellä taistonsa taisteli, veisasi taas: "Raskas on taakkani, matkani mainen, pohjasta sieluni oon muukalainen... Kiitos, kun joulumme lohtua antaa: Jeesus on tullut "Hallelujaa!"

Siellä sun sielusi, minunkin kerran, onnesta hyppeli, huuteli näin: "Harppuni, helkkyä kiitosta Herran, äärellä seimen, voi mitä näin: Lapsonen syntyi, ruhtinas rauhan rintani tyyntyi, anteeksi saihan syntinen syntinsä armosta aivan! Jeesus on tullut, Hallelujaa!"

Muistan, oi muistan jouluain siellä, missä mä lapsena leikkiä löin. Kilisi kulkuset kirkkomme tiellä... pullaa ja puuroa viertämällä söin! Mutta nyt hiljaa virttäni soitan, talvista viljaa niitellä koitan: Vieläkö, veljeni, Karjalan mailla virtemme helkky - Hallelujaa! -

Poimittu Vpl Pyhäjärvi lehdestä nro 12–1956 / Mauri Hauhia

Mandi Nuora tummassa puvussa tunnistamattoman marttaemännän kanssa käsityksin. Kuva otettu Riiskassa, lapset tunnistamattomia.

Myllykartussa vasemmalta Hilja (o.s. Nuora) ja Vilho Savolainen, Mandi ja Matti Nuora sekä Maija (o.s. Nuora) ja Pertti Mattila ja heidän lapsensa Riitta ja Jukka Mattila.

Terveisiä Vpl. Pyhäjärvi-seurasta

□ Riitta Hirvonen

Kahden vuoden tauon jälkeen pidettiin Vpl. Pyhäjärvi-seuran vuosikokous Karjalatalolla Helsingissä. Paikalle oli saapunut 17 jäsentä, kaukaisimmat Jokioisista ja Pirkkalasta. **Päivi Seppänen** haastatteli **Leena** ja **Johannes Ijasta**. Heidän muisteloitaan lapsuuden Pyhäjärveltä saamme lukea ensi vuoden lehdestä.

Riitta Hirvonen valittiin jatkaamaan hallituksen puheenjohtajana ja **Marketta Mattila** varapuheenjohtajana vuodeksi 2022. **Eeva-Liisa Miikkolan**, **Päivi Seppänen** ja **Pirjo Tomperin** hallituskausi jatkuu vielä ensi vuoden. Erovuoroisista **Kaisa-Liisa Korhonen** ja **Mika Puranen** valittiin jatkamaan toimintakaudeksi 2022-2023. Uutena jäsenenä hallitukseen tuli **Hannu Huuhka**. Seuran jäsenmaksu pysyy samana eli 10 €. Karjalan Liiton maksu on 20 €.

Seuran hallitus on kokoontunut 10 kertaa, niistä kahdeksan pidettiin etäkokoouksina. Koronapandemian jatkuminen on tuonut hallituksellekin lisähaasteita. Mikäli tilanne sallii, jatkamme ensi vuoden helmikuussa *Ystävyyttä yli pitäjärajojen* -tilaisuudella entisten naapuripitäjien seurojen kanssa.

Tämän vuoden uusi myyntituote, vuosikalenteri 2022, onnistui hyvin. Niitä tilattiin 200 kappaletta ja ne menivät kaupaksi. Karttamukeja on enää 11 jäljellä. Pyhäjärvi Vpl -logolla varustetut T-paidat on loppuunmyyty. Niitä kysytään jatkuvasti. Hallitus pohtii ensi keväänä uuden paitaerän tilaamista. Muita myyntituotteita löydät lehden takasivulta sekä enemmän seuran kotisivuilta.

OSSAAT SIE ARVAILLA

Jatketaaha nyt sanaparsii arvuuttelluu. Ko kohta on joulukii tulos, ni täs on muutamii pyhäjärveläisii sanontoi, joist puuttuu jokahisest jottai kirjaimii. Laitaha sopivat kirjaimet viivoihe kohall, jot löytyy sujuva ajatus. Nääki sanaparret o lainattu **Reino O. Kukon** ja **Kaarle Viikan** laatimast Pyhäjärvi-kirjast vuuvelt 1989.

"Miettimisen ja löytämisen iloa! Ja oikei hyvää jouluu kaikil!"

Tullooha se joulu k __ hälki.

Jouluksha se h __ ki säästää.

Joulu takanha se _ a _ v on.

Tule juhla, jouvu joulu, sit sais laulaa l __ kiaista, siint ko pääsis pääsiäisie.

Ei jouva joulu al, pyhä al p _ ll _ llie.

_ u _ m _ s o ain tuomas eikä konsaa viemäs.

Joulun ajjaa joka poika, se vast poika, kuka ajjaa p __ s _ ä _ s _ nki.

Hyväst piettii, paljo haastettii, vähäl jottei _ yö _ e _ t _.

Kuka kaik pyhät pittää, se kaik n _ l _ t näkköö.

Antti käyp avvain keäs,

Tuomas t _ o _ _ i kainalos.

Oikiat sanat sivulla 20.

Kenttäpostia

Komennettuna ja liikekannalla – ei kuitenkaan sotilaana

□ Lea Saarikoski

Vpl. Pyhäjärvi-lehdessä 9/2021 julkaistiin äitini Anni Rajakallion (o.s. Toiviainen) Karjalaan paluusta 80 vuotta sitten kertova artikkelini. Samasta aineistosta kokosin isäni Väinö Rajakallion vaiheita äidilleni lähettämistä kenttäpostikirjeistä.

Väinö Rajakallio oli syntynyt Oravaisissa vuonna 1912 esi-koislapsena. Jo varhain hän tarmokkaasti osallistui lähitienoon rakennushankkeisiin ja perusti 20-vuotiaana oman rakennusurakoitsijayrityksen, joka oli toiminnassa talvisotaan saakka. Kohteita ja työtä oli paljon eri kunnissa. Sotaväkipalveluksen hän suoritti Riihimäellä kenttätykistörykmentissä, 1/KTR 3. Rintamalle hän ei terveydellisistä syistä osallistunut talvisodan aikana.

Vuonna 1940 hän sai määräyksen Puolustusministeriöstä tunnelirakennustöihin työnjohtajaksi Valtion tykkitehtaan Rakennustyö 3:een Jyväskylään. Se oli mieluinen komennus. Hän kirjoittaa: ”Se oli rintaman takais- ta työtä Isänmaan hyväksi. Kohde oli suuri rakennustyömaa monenlaisine eri ammattitöineen, jotka olivat tarpeen, kun aloitan opinnot 1941 Vaasan teollisuuskoulun huonerakennusosastolla.” Sotavuosien aikana rakennusmestariopinnot valmistuivat, vaikka koulun toiminnot olivat välillä keskeytyneinä. Palopäällystökoulun opinnot hän suoritti Helsingissä.

Valtiovarainministeri **Juho Koivisto** Kurikasta anoi Vaasan sotilaspiiristä Väinö Rajakallion valtiovarainministeriön asettamaan sotavahinkojen arvioimis- lautakuntaan valtion asiamiehenä ja lopulta puheenjohtajaksi Vpl. Pyhäjärven kuntaan Kannakselle jatkosodan aikaan 1942.

KENTTÄPOSTIA 2.7.-5.9.1942

Viime sunnuntaina kävimme oikein sakilla Taipaleessa. Pääsimme armeijan maitoautossa menomatkan ja takaisin tulimme polkupyörillä. Kyllä siellä on sodan kauheat jäljet näkyvissä, aivan mahdolliset. Luonto on niillä paikoin täydellisesti kuollut – ei mitään elon merkkiä puissa ole. Viime viikon olimme Konnitsassa oikein urakalla. Martta-majalle on kutsuttu päivälliselle. Piirtelen rakennuspiirustuksia tänään ja vietän siinä aikaani.

Kirkkolautakunta tarkastelee kirkkoja ja seurakunnan palaneita sekä vaurioituneita rakennuksia. Lähiainkoina kierrämme kaksi päivää Noitermaassa.

Matti (Matti/Mauri T.) kuuluu olevan lomalla noin viikon verran. Ponnistelen talon piirustusten valmistumiseksi niin, että Matti – tuleva Isäntä – näkisi miltä uusi koti näyttää paperille hahmoteltuna. Piirustukset vien ensin kuntaan ja sitten lähetan Helsinkiin. Siellä niistä otetaan Valo-jäljennöksiä. Viikon loppupuolella Mattikin saa nähdä piirroset.

KENTTÄPOSTIA 5.1.-24.12.1943

Olen Anni niin hyvällä sydämellä Sinua kohtaan, etten osannut keksiä muuta kuin

LEA SAARIKOSKI / PERHEARKISTO

sen pienoiskoossa olevan Pyhän Kirjan (Uusi Testamentti ja Psalmit, Annille 1942) joululahjaksi. Sain sinulta lahjaksi kompassin, että maailmalla ollessani helpommin suunnistan luoksesi.

Terveiset täältä uudesta ympäristöstä. Sain mukavan asunnon. On sähkövalo ja vanha emäntä. Ei muita. Ruokaa saan samassa paikassa. Näin syksyllä asunto on vähän kolkonlainen, kun huoneen lämpö ei ole koko aikana ollut 13 astetta korkeammalla. Hyvähän niin viileässä on nukkua, kun vain on hyvät peitteet. Sukat eikä kengät tahdo aina yön aikana kuivua. Rakennustoimistolle on matkaa 2,5-3 kilometriä hyvää maantietä, jonka ajelee mielellään ainakin niin kauan kun lunta tulee. Jouduin ensin rakennuspiirustuksia tekemään joksikin päiväksi, että vähän tutustuisin maastoon ja ihmisiin. Luulen, että tehtäväni tulee pääasiassa olemaan pitäjällä kiertoa.

Pääsin lähtemään Elisenvaarasta niin myöhään, kun Karjalasta päin tuleva juna oli toista tuntia myöhässä. Viipuriin pääsimme vasta iltahämärässä. Oli jännittävää lähteä asemalta pimeässä. - Elämän todellinen onni kasvaa sisältä päin. Ei muuta keinoa elämämme tueksi ole kuin hartain rukoukseni ja toivomukseni, että Jumala ojentaisi auttavan kätensä meille kaikessa, aina ja kaikkialla. - Viipurissa oli aikaa asioita. Keittokirjaa en saanut sellaista kuin ajattelit. Tämä *Kortiton Ruoka* ajaa saman asian.

Tänään olen ollut koko päivän toimistolla. Tuntuu olevan mahdollon kiire mm. asiakkaitten nauhojen ostolupia. Pitää tehdä tilastoja koko vuoden toiminnasta. Otin isot nivaskat asuntoon mukaan, jotka pitää selvittää tämän yön aikana.

Arvioimislautakunnan toimista olen myös keskustellut. Ministeriöstä ja arvioimistarkastuslautakunnasta on tullut useita pape-reita lautakunnan käsiteltäväksi. Hyvin täällä muuten menee. On tarpeeksi kiirettä, ettei siinä oikein jouda kaikkia mukavuuksia miettimään. - Muuten kirjeesi oli Sotasensuurin tarkastama. Eipä siinä ollut mitään Isänmaalle vaarallista!

Eilen olin maastossa tekemässä uusia rakennussuunnitelmia. Ei lannistuta, vaikka sodan pauke kuuluu joka päivä korviimme. Olkoon tulevaisuus optimistinen.

1943 sain Pyhäjärvellä aikaan mm. Lotta-tuvan ja Taubilan kartanon sikalan kattorakenteiden suunnitelmat ja toteutukset.

KENTTÄPOSTIA 15.1.-13.11.1944

Yskää olen saanut aivan mahdollisesti sen jälkeen, kun ostin sen Porin Matin kämp-pääni. Minun ja emännän pitää korjuuttaa tätä vanhaa uunia. Porin Matistakaan ei enää mene savu ulos, kun vanha palomuuri ja leivinuuni melkein hajoavat. Muurari tulee ja minä olen ilta-päivällä apurina.

Nyt piirustelen orvoille pikkuveljilleni karjarakennuksen hahmoa sinne Oravaisiin, että saavat lähettää rakennusluvan vetämään kulkulaitos- ja yleisten töiden ministeriöön.

Eilen olin kaukana pitäjällä. Jouduin kävelemään paksussa lumessa noin 16 kilometriä. Se kai tässä nyt ramaa ja laiskottaa. Olisin ostanut sukset, mutta kun ei kaupoissa niitä näy olevan, No, kun kuluisi nämä kolme pyryisintä kuukautta, niin sitten jo aurinkokin alkaa lämmitellä ja lunta sulattaa.

Eilen hain uudet elintarviketortit. Pienet, kovin pienet kortit sain, kun he olettavat, että minäkin olen muka henkisen työn tekijä. Jouduin liikkumaan lähes päivittäin tuolla pitäjällä. Rasvakortin sain vain puolelle kilolle kuukautta kohti. Mihin se riittää, kun joutuu joka päivä tekemään ne samat kuivat voileivät salkkuun. Ostaa sitä ei täällä voi, kun se maksaa 250-300 mk/kg ... liian iso osa tienestistä. Käyn aamupäivällä pitämässä erällä asevelitalolla lopputarkastuksen ja lähetan siitä lausunnon Viipurin rakennuspiiriin.

Jos vaatetuskortissani olisi vielä varaa, ostaisin sopivan tilaisuuden tullen nahkapäällysteiset puukengät, jos niitä ilmestyisi kauppoihin. Saisin niillä kopotella näin kelirikon aikana eikä nahkajalkineet kuluisi. Sellaisista kengistä meni 5 pistettä ja kenkäkuponki aina yhdestä parista.

Muonatupakalla olen vaihtanut vähän voita, että sen puolesta olen tähän saakka tullut toimeen. Nyt kun karjan vievät pois, jättävät vain 1-2 lehmää taloa kohti, että heinämiehille riittää maitoa.

TÄSSÄ TALOSSA ASUU kymmeniä työvelvollisia toisessa päässä rakennusta ja me työnjohtajat ta-

lonväen kanssa hallitaan talon toista päätä. Isäntäväen kanssa haastellaan iltaisin kaikenlaisista asioista ja joskus juodaan korvikettakin. Eväitä on ollut riittävästi. Jouduimme vaihtamaan kohdetta.

Huomenna sunnuntaina saamme viettää pitkää aikaa lepo- ja vaatteidenpesupäivän. Töitä on tehty pyhät arjet 10 tuntia joka päivä. Lähetanpä sinulle noita kenttäpostimerkkejä, joita jaetaan 12 kpl kuukaudessa päätä kohti.

Nyt Valtion puolesta on järjestetty niin, että jokaisen työvelvollisen tilistä pidetään määrätty prosentti, mikä summa lähetetään suoraan asianomaisen perheelle. Meille työnjohtajille ei ole vielä sellaista palkkapidätystä pantu käytäntöön.

Kirjekuoret ja taskulehtiöt ovat aivan lopussa. Jos on saatavissa niin lähettäthän minulle. Niin, ja vielä partakoneen teriä, hyviä, vaikka pari satsia = 20 kpl. Huom! Partaterässä kolme reikää.

Tänään kuljeskelin kompanian päällikön kanssa maastossa. Keskustelimme loma-anomuksesta. Kunhan olen kirjoittanut palkkalistat ja tilinmaksuaika on ohi, voisin jättää anomukseni Pataljoonan komentajalle. - Pitää mennä jo nukkumaan.

Tänään aamuna nousin ylös jo kello 4:n aikaan. Piti ommella risaisia vaatteita. Niistä tulikin taas apukamppeet. Hernesoppa oli tänään hyvää. Olen lähdeissä maidon hakuun 2,5 km:n päästä. Lupasivat limonaadipullollisen päivässä. - Sain paketin. Lehtiöt ovat sopivan kokoisia.

Paikka, jossa saan asua on oikein kauniilla paikalla. Sauna on järven rannalla ja sitä lämmitetään joka päivä. Meillä mukamas ”herroilla” on eri sauna ja miehistö käyttää omaa kylpylaitostaan.

SAAN MUONATUPAKKAA yhden askin viikossa. Siihen tykö saan vielä ostaa pari askia, joista pitää maksaa yhteensä 20 mk. Vaihtokauppaan tavara tavarasta.

Tänään sain ostaa vanhat kengät, sotilasmalliset isot nauhakengät, joissa on rautakannat. Maksoin niistä 250 mk. MONO-kenkäni ovat jo niin kuluneet, että jo toisen kerran ne pitäisi täällä korjauttaa.

Sänkyvaatteina on kaksi paperipatjaa. Kummankin olen täyttänyt oljilla. Tyynynä on naulalattikko, jonka olen pistänyt sängyn

päähän patjan alle. Hyvin tuossa tuntuu nukuttavan, kun vetää filtin päälle. Se linnoittajan peitistä. Kirjoittelen kirjeitä ja parsin sukkaa.

Linnoitustoimistolle pitää selvittää tai litteroida aivan yksityiskohtia myöten, mitä töitä on kunakin tilinvälinä tehty. Se haravointi vie niin äärettömän paljon aikaa. Tänä iltana joudun päivystäjäksi.

KOMPPANIAN PÄÄLLIKÖ hyväksyi loma-anomukseni. Samana päivänä tuli puhelinsanoma Pataljoonan komentajalta: Lomia ei toistaiseksi anneta, ei ensinkään. Johtunee kai tämän kriisin takia. Ihmeitä täytyy tapahtua, jos me poloiset saisimme entiset rajat. Voi olla hyvinkin mahdollista, että me Matin kanssa rakennamme vielä Kostermaahan vanhuksille kodin valmiiksi. Jotakin erikoista on tekeillä, koska tasavallan päämiestäkin vaihdetaan. Presidentti **Risto Ryti** on pyytänyt eroa toimestaan ja Mannerheim kai tulee hänen tilalleen.

Sain iltasella myöhään äitisi (Katri/Kaisa T.) lähettämän paketin. Sisältö oli pysynyt melko hyvänä. Pullat olivat jonkin verran homeessa ja voipaketti oli rutistunut ihan litiin. Kyllä siitä hyvän sai, kun erottelin paperit ympäriltä pois.

Eilen sain ostaa 3,5 kg mullin lihaa, maksoi 140 mk. Vein sen illalla paistumaan entisen kortteeritalon uuniin. On sopivaa joskus iltaisin pureksia. Kunhan ruvetaan saamaan uusia perunoita, niin mikäpä täällä on sitten eellä.

Edellä mainittuihin työnjohtotehtäviin olin saanut ilmoittautumismääräyksen Viipurin läänin maanviljelysseuran jällelrakennustoimikunnassa. Olin toiminut jällelrakennusmestarina asevelitalojen rakentamisen valvojana eri kunnissa (Kanneljärvi, Uusikirkko, Kivennapa, Sakkola) Kannaksen perääntymiseen saakka.

Viipurin läänin maanviljelysseura lähetti kansaneläkekuitin ja irtisanomisasiakirjan. Siinä seura lopettaa suhteensa työläisiinsä 31.7.1944. Irtisanomisen syy: Jällelrakennustoiminnan lopettaminen maatalousministeriön määräyksestä. Kesälomakorvauksia ei anneta, mutta palkan maksavat elokuun ensipäivään 1944.

Työtehtäväni jatkuvat. Joskus saamme komennuksia iltaisin. Ne ovat melkein aina yllätystyöhommia, joista etukäteen ei tiedetä mitään. Vaasa-lehden tilaus tälle kuukaudelle olisi hyvä. Ottaisin sen niin mielelläni luettavakseni.

Töihin lähtö on kello 5.10. Autot heittävät miehet työkohteeseen, itse ajan pyörällä sen matkan. Päivällä käyn leirillä ruokailemassa. Matkaa on vajaa neljä kilometriä. Työt olen saanut hyvään vauhtiin. Odottelen kompanian päällikköä tänne kierrolle antamaan lisäohjeita. Olemme kaikki sotilaskurin alaisia ja hairahduksen tullen rangaistaan sen mukaan. Joskus joutuu tekemään raportteja uppiniskaisista miehistä ja niistä, jotka eivät noudata annettuja määräyksiä.

VAATTEET KYLLÄ KULUVAT ja käyvät huonoiksi. Jouduin hyvin usein parsimaan näitä rumia raitaisia

Lapsuuden jouluista Porsaanmäellä

□ Päivi Seppänen

Toini Pelkonen (o.s. Vesikko) syntyi Porsaanmäellä 22.11.1919, Matti ja Maria Vesikon (o.s. Kaasalainen) esikoisiksi. Perheeseen kuuluivat silloin myös äijiä, Mikko Vesikko ja mummo, Maria o.s. Matikainen, sekä heidän tyttärensä Hilja ja nuorempi poikansa August. Seuraavassa Toinin muistoja lapsuuden jouluista niiltä vuosilta, kun perheessä olivat edellä mainittujen lisäksi Toinin sisarukset Tellervo ja Veikko sekä August-sedän puoliso Siviä o.s. Laulajainen ja heidän Hilja-tyttärensä.

LAPSENA LUULIN, että joulu alkoi jo Annin päivänä 9.12., sillä silloin olivat Annin puunvetotalkoot: kylän miehet vetivät puukuormat naapurin leskiäidille, **Riikosen Annille**. Äijäni meni aamuhämärässä halkokuuriin etsimään tervaspuita Annille joulupuiksi ja pieniksi sytykkeiksi. Hän teki kuorman vesikelkkaan ja päivällä tervaksien päälle heitettiin vanha vaate. Minut nostettiin mahalleni kuorman päälle ja mummo veti kelkan Annin mökille. Kylän miehet toivat puukuormat ja kävivät juomassa talkookahvit. Myöhemminä vuosina oli jo lettivehnästä ja suuria piparkakkuja.

Ennen joulua odotettiin joulukortteja. Naapureille tuli useampi joulukortti kuin meille, sillä heidän sukulaisensa asuivat kauempana. Naapurin lapset kysyivät kuinka monta korttia meille tuli. Ei ollut helppo sanoa, että vain kaksi. Äijäni sai joulukortit kasvinkumppaneiltaan hovin pojilta, joista toinen oli asemapäällikkö ja toinen metsänhoitaja. Äitini lähetti joulukortin kummilleen ja pikkuserkuni Hilja oli saanut ensimmäisen joulukorttinsa sotaväessä olleelta enoltaan vuonna 1919.

Pian Annin päivän jälkeen alkoi joulun valmistelu. Joulupyykki pestiin saunassa nyrkillä hieroen, harjalla hangaten tai kartulla hakaten. Vesi piti kantaa kaivolta, pyykki piti kiertää käsin kuivaksi ja levittää ulkosuojaan tai kärlyliiteriin. Jäätynyt pyykki tuotiin yöksi tupaan kaulookartuilla kaulattaviksi eli mankeloitaviksi ja silitysrauta kuumeni hellalla.

TUOMAAN PÄIVÄNÄ 21.12. piti rukien olla pois tuvasta, sillä se päivä oli jo joulua. Silloin olivat Tuomaan talkoot. Yöllä äiti valkaisi uunin liitujauhoilla. Seuraavana päivänä tuotiin viimeiset pyykki sisälle ja varustettiin koko perheelle puhtaat alus- ja päällysvaatteet jouluksi.

Miehet olivat hakeneet salometsästä joulukuusen ja katajia luutien tekoa varten. Aatonaattoamuna nuohottiin katajaludalla koko talo, katto ja seinät, sekä pestiin akkunat ja ovet. Hellalle oli tuotu aikaisin iso raupata, jossa oli tuhkalipeää. Mummo laittoi astiat veteen ja meidän lasten tehtävänä ja työnä oli veitsien ja haarukoiden hankaaminen. Ainoa ostettu pesuaine oli *Sampo*, jolla me lapset kiillotimme ovien vetimet ja lamppujen öljyjesät. Sitten äijäni täytti kaikki lamput öljyllä ja tāsasi lamppujen sydämet. Suurin urakka oli suuren tuvan lattian pesu. Kuuma vesi kannettiin saunalta korennolla. Lattiaa hangattiin metlalla, harjalla ja vanhalla tohvelilla.

AATTOAMUNA herättiin kolmen, neljän aikoihin. Miniät lähtivät navettaan ja mummo nosti kaksi piirakansydänkattilaa, sekä aamukohvi-, ja sajukattilat hellalle. Kun mummo alkoi puhua tähdestä, joka loistaa etelässä, oli meidän lastenkin noustava sitä katsomaan. Tuoli nostettiin hellan luo, jolle piti nousta seisomaan ja vahtimaan, etteivät maidot kiehu lattialle.

Mummo pääsi alustamaan kakkaran kuorta. Naiset eli miniät, äitini sekä setäni vaimo, "mei' Siviä", tulivat navetalta. He siistiytyivät ja pukivat puhtaat esiliinat yllensä. Mummo sanoi: *Tavai, kakkara' tekkuo!* Äitini alusti pullataikinan. Uuni oli niin kuuma, että kun sai uunin täyteen, olivat perällä olevat piirakat jo kypsiä. Penkit ja sängynkannet olivat täynnä kakkaroita. Uunissa puut rätsivät iloisesti ja tuvassa oli hämärää. Yksi lamppu valaisi pöydän päällä. Piirakoita leivottiin koko pyhäksi, rynnipiirakoita vielä voimuruksi, ensimmäisenä arki-aamuna syötäväksi.

housujani, tahtovat ihan kulua joka puolelta loppuun. Onhan minulla ne diagonaalihousut ja se viheriä puku mukana. En vain oikein raaskisi niitä täällä pitää. Kun tulee paremmin syksy ja kylmät, ehkä jo ensi kuussa, annan ohjeeni, että lähetät villasukkia ja ne harmaat sarkasaapashousut, joita käytin viime talvena Kanneljärvellä. Vielä ei tarvitse lähettää, on niin kauniit ilmat ja tulen parsimalla toimeen.

Kovin on tällä kertaa rintamalla hiljaista. Jospa sittenkin asiat vielä kääntyisi Suomelle edulliseen suuntaan. Saataisiinpa pitää koko tämä Karjala omana.

Hommani vähän lisääntyivät, kun jouduin joukkueen johtajaksi edellisen tilalle. Tuli vähän enempi huolta ja vastuuta. Kuri on ankara, putkaa saa heti, jos vähänkin huomataan vilppiä. Näissä linnoitustöissä on yli 60 vuotiaita miehiä ja ovat rankoissa

lapiotöissä klo 6-17 ja sapuskakin on heikonlainen. Illalla jouduin klo 18 päivystäjäksi.

Aamulla piti mennä keittiölle ennen viittä valvomaan aamu-teen jakoa. Klo 6 maastoon ja klo 11 aamiaiselle. Tuntti ruoka-aikaa ja jälleen töihin. Sitä samaa joka päivä. Ensi yön aikana pitää tehdä palkkakuitit valmiiksi. Joukkueessani on vain 30 miestä, ettei siinä oikein kauan mene. Me kuukausipalkkaiset saamme myös tilin tässä kuun vaihteessa.

Olin tänään leikkuutalkoissa siinä talossa, missä ensin kesällä kortteerasin. Otin mukaani joitakin näppäriä miehiä. Muutaman tunnin kuluttua sade katkaisi leikkuutyöt.

Sain viimeinkin palkkani päivärahoinen. Pohjapalkkani on 4600 mk/kk ja 25 mk/päivä, mikä tulee joka päivälle. Tarjotusta ruoasta maksan 600 mk/kk. Saan suunnilleen saman palkan,

Normaalisti piiraita tehtiin 250-270 kappaletta. Kun naiset olivat vielä käyneet navetassa juottamassa lehmät ja tekemässä viimeiset navettatyöt, he täyttivät patjapussit eli potuskasakit suorilla ruisoljilla. Potuskasakit kannettiin tupaan lämpiämään. Minun ja pikkusisareni Tellervon tehtävänä oli äimällä eli suurella neulalla pussin suun kiinni ompeleminen.

Kuusi oli katossa ja savusauhana lämpiämässä. Miehet kylpivät ensimmäisen vuoron. Naiset petasivat sängyt ja kaikki oli puhdasta.

Saunan jälkeen syötiin. Pöytä oli katettu, pöytäliinoja meillä ei ollut, kuten joissain muissa perheissä. Aattokala on ollut vanhalla ajalla jouluaaton ruoka. Ensin syötiin kalapaisti ja kakkaraa ja seuraavaksi tuotiin pöytään lihapotit, joihin kastettiin kakkaraa.

Muistan, kun eräänä jouluna lumi oli maassa, mutta järvet eivät olleet vielä vahvassa jäässä. Jaaman nuotta-artteli vei nuotan hevossella rantaan ja siitä miehet vetivät sen apajalle. Juho-enoni tuli Jaamasta iltahämärissä ja toi korillisen kaloja sisarensa perheeseen. Ei siinä kauan aikailtu, kun räpyspaisti oli valmiina pannulla. Kaikki kiittelivät enoani: *Ko sie et jättänt meitä aatton' ilma' kallaa.*

Pukit olivat yleistyneet ja tulleet koteihin 1920-luvun kahta puolta. Meillekin tuli pukki vuonna 1921, jolloin olin parivuotias. Olin kuulemma myöhemmin kertonut, että pukilla oli

samanlaiset kädet kuin äidilläkin, kaksi sormustakin!

Pukki toi meille pehmeitä paketteja. Lahjat olivat äidin ja kummin tekemiä; lapasia, sukkaa ja esiliinoja. Jaaman äijä lähetti tohvelit ja rapapallin, jollaista ei ollut kellään muulla. Isäni oli tehnyt minulle puunukan ja äitini oli ommellut sille vaatteet.

Myöhään jouluyönä pilkottiin yhdessä eläinten leivät ja puhuttiin yhdessä entisistä jouluista. Muistan vanhempien ihmisten jutelleen: *Kuka viel' ens' joulun' ellää, sitä ei kukkaa voi tietää...*

JOULUAAMUNA herättiin aikaisin, lämmitettiin uuni ja sytytettiin kynttilä tuvan akkunalle. Olin vanhempieni kanssa usein joulukirkossa ja minulla on niistä retkistä kauniit muistot: oli pimeää, mutta hanget olivat valkeat ja tähtinen taivas loi valoaan. Alkumatkasta ei ollut ketään liikkeellä, mutta kynttilä paloi aamuvahaisella pienimmänkin mökin akkunalla. Tunnelma oli jouluinen.

Kotona juotiin kirkkokahvit ja tietysti puhuttiin jouluaamun hevoskilpailuista. Jouluaateria syötiin iltapäivällä, jolloin oli aattoruokien lisäksi lanttu- ja makaronilaatikko, rosolli, riisipuuro ja sekahedelmäsoppa. Vieraita ei käynyt. Luettiin, jos oli lukeamista ja levähtiin. Isä ja mummo lauloivat jouluvirsiä hämärässä tuvassa.

TAPANINPÄIVÄNÄ oli taas aikainen herätys. Uuni piti olla lämmitetty ja tupa lämpimänä, kun ensimmäinen vieras tuli. Kohta,

pimeässä aamussa, kuului äijäni ystävän, **Karosen Antin** ääni: *Onks' Tahvana koton'?* Äijä meni jo porstuaan vastaan ja ensimmäiset kuulumiset vaihdettiin. Mummolla oli jo vesikattila tullella, kun piti saada kiehuva vesi norria varten. Äijä haki pullon ja miehet ottivat ryyppyä. Antilla oli jo kiire veljiensä luo Tahvanan ajoon. Tapaninpäivä oli sukulaisten ja läheisten ystävien tapaamispäivä. Tapanina jossain tuvassa myös tanssittiin ennen vanhaan. Myöhemminä aikoina tanssit pidettiin seurataloilla, joskus päivätanssit toisella ja illalla toisella seuratalolla.

Joskus vanhemmat kylän ihmiset kutsuivat naapurit Tahvanaa ajamaan. He muistelivat nuoruuden aikojaan, entisajan elämää ja leikkejä. Joskus he innostuivat leikkimään vaikkapa sokkosilla oloa.

Seuraavana päivänä oli viattomien lasten päivä, joka oli kuin jatkoa pyhille. Käytiin naapureissa sekä valjastettiin hevonen ja menttiin tervehtimään kaukaisempiäkin ystäviä ja sukulaisia. Rukkeja ei vielä tuotu sisälle, sillä mitään pyöritettävää ei saanut tehdä. Kevyempiä käsitöitä kuitenkin tehtiin. Kuusi riisuttiin ja se johtui varmaan siitä, että joulua ei saanut pitkittää. Joulu oli ainutlaatuinen ja se pyhitettiin Herramme syntymälle.

Siivotaan sydämen sopukat, unohdetaan kauna ja pahat sanat. Aloitetaan uusi vuosi uusien toivein ja kiitollisin mielin. Näin minua opetti Vesikon vanha mummo, oma mummoni.

LINNOITUSTÖIDEN AIKANA isäni lähettämässä kirjeissä oli seuraavat salakoodit: 2kpk9602, 2kpk9602/1 ja 2kpk9602 B.

Pyhäjärvellä arvioimislautakunnat toimivat vuonna 1942 annetun korvauslain ja sen toimeenpanoasetuksen nojalla. Jäsenet (3) kävivät arvioimassa vahingot paikan päällä eli mitä sota ja yli vuoden asuneet Neuvostoliittolaiset olivat aiheuttaneet omaisuuksille. Valtiovarainministeriön tarkastajat valvoivat lautakuntien työtä. Arvioimistyö ja lautakunnat lakkautettiin 1943 vuoden loppuun mennessä.

Sotien loputtua 1945 annettiin toinen korvauslaki. Arvioimislautakunnat määräsivät lopulliset hinnat pyhäjärveläisten rakennuksille, pelloille, niityille, metsille ja kalavesille. Antoivat myös lausuntoja edellisiin liittyen. Apuna olivat kyläjohtajat, viljelypäälliköt ja kunnanhoitokunta. Arvioimislautakunnat lakkautettiin vuonna 1947.

jestyy vielä eduksemme. Vielä ei tiedetä tuleeko aselevon jälkeen rauha vai jatketaanko sota.

Olen kiitollinen paketista: sokerit, korput, leivokset ja voi. Vielä kerran tulee sellainenkin aika, ettei tarvitse paketteja lähettellä.

Jos rauha tulisi, niin luultavasti meidät linnoittajat kaikki vapautettaisiin.

On ollut suorastaan liikuttavaa, kun lähetetty posti löytyä minut. Ikävöin aina - aina ikävöin jonnekin pois. Itkin siitä ilosta, kun sain tuntea, että minua muistetaan silloinkin, kun olin oikein ikävissäni ja työstä uupunut ... erityisesti, kun on maailmalla ja ventovieraiden ihmisten parissa.

Vielä sain komennuksen Linn. rak. pataljoonan SAK5:n komppanianpäälliköksi Ylämaan pitäjään sodan loppuvaiheeseen saakka. Linnoitustoimiston keskuspaikka oli Myllykoski.

minkä sain jälleenrakennustoimikunnaltakin. Luontaisedut mukaan lukien rahana yli 5000 mk/kk.

Toivottavasti vielä tarkenee, että linnoitukset tulisivat nopeasti valmiiksi.

RAUHANNEUVOTTELUT ovat kai alkamassa. Pääministeri [Antti] Hackzell piti eilen voimakkaan puheen, josta selvisi kaikki pettymyksemme Saksan suhteen. Tänä aamuna (4.9.) kello 8 oli radiossa julistettu Neuvostoliiton ja Suomen välille aselepo, mikä ei vielä selvennä asiain lopullista ratkaisua. Kunhan naapuri tyytyisi edes vuoden 40 rajoihin, niin jotenkin elämämme vielä jatkuisi. On syytä epäillä, että vaatimukset ovat ankarat. Toivotaan hartaasti, että Saksa ottaisi joukkonsa täältä pois, niin kuin länsivaltojen kanta myöskin tuntuu olevan. Jospa sittenkin kaikki jär-

Piirakoita, lisää piirakoita!

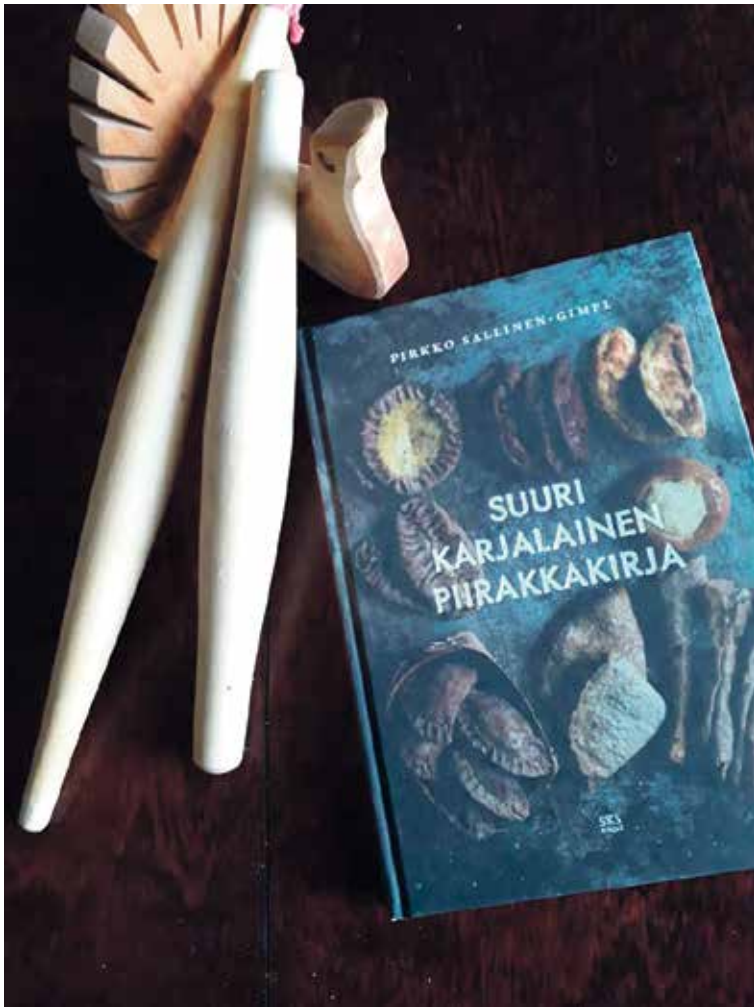
□ Kiti Hartikainen

Pirkko Sallinen-Gimpl on tehnyt suuren palveluksen karjalaiselle kulttuurille uudella Suuri karjalainen piirakkakirja -nimisellä teoksellaan. Eri puolelta Karjalaa olevien perinnereseptien lisäksi kirja kertoo piirakoiden monipolvisesta historiasta kiinnostavia, jopa ällistyttäviä faktoja. Nämä tutkimuksiin perustuvat luvut nostavatkin teoksen aivan omaan luokkaansa tavanomaisiin keittokirjoihin verrattuna. Tieto on myös pakattu kauniiseen ja helposti omaksuttavaan muotoon selkein kartoin ja piirroksin. Kustantaja on SKS-kirjat, sivuja 159 ja hintaa 31,00 euroa.

Selailin ystäväni Kaarina Timosen kanssa teosta ja päätimme kokeilla kuinka leipominen onnistuu sen johdolla. Ilmassa oli ikiaikaista talkoolaisten innostusta, onhan uusi keittokirja aina kuin kutsu tutkimusretkelle. Kukkojen, tsupukoitten, vatruskosten, rotinapiiraiden ja monen muun leivontahoukutuskeskeltä valitsimme urakaksemme Viipurin kaalipiirakan ja perinteiset karjalanpiirakat.

Kirja perustuu pääosin kahteen taikinaan piirakoille, ruis ja vehnä. Karjalanpiirakoiden taikina tehdään hienoista kokojyväruisjauhoista. Sekaan vain vähän vehnää. Oman jaakkimalaisen sukuni piirakoihin vehnää lisätiin selvästi enemmän. Ja eikö reseptissä ole yhtään öljyä! Meilläpäin sitä lisättiin tilkka. Mistähän moinen ero? Vastaus löytyy kirjasta. Karjalan eteläisemmissä osissa ruis oli parempaa laadultaan kuin pohjoisempana. Vehnää lisättiin siellä taikinaan paremman sitkon saamiseksi, Pirkko Sallinen-Gimpl valistaa.

No, minä sain aikaiseksi kokeushistoriani kovimman pakauksen, sormet saivat tuta taikinaa vaivattomasti ja epäily hiipi mieleen. Vaan miten kävi, pulikoidessamme pyöreitä piirakan kuoria taikina antautuikin varsin hyvin käsittelylle. Melkein lenteli pulikan alla! Kaarina totesi, että ohjeet pulikointitekniikasta olisivat voineet olla selkeämpiä.

Monella on selkärangassa kaulimen käyttö, mutta sillä ei ihan pärjää tässä hommassa.

Puurosta tuli mehevää ja se silottui hyvin piiraaseen. Kirjan moniin ansiokkaisiin vinkkeihin olisi voinut lisätä, että puuroa levitettäessä on lusikka hyvä kasvaa ensin veteen. Kirjassa myös kehoitetaan paistamaan piirakat ilman leivinpaperia. Toimimme epäilyksistä huolimatta ohjeen mukaan, vain ruisjauhoja pellille. Toiselta pellilliseltä nekin unohutuivat, mutta piiraat paistuivat loistavasti palamatta kiinni. Lopputuloksena nautimme herkkulaisia piirakoita samalla kaalia haudutellen.

Kaarina tuskaili kaalipiirakan taikinan kanssa, johon lämmän voi neuvottiin lisäämään

viimeisenä. Tuloksena oli kovin kähmäinen taikina, joka ei tuntunut olevan mitenkään kaulittavissa. Kokeneena leipurina hän keksi heittää kipun kylmään jähmettymään. A vot, johan parani! Kaalipiirakasta ei tullut niin suussa sulavaa kuin oli isoäitini Ilmi Seppälän tekemä. Miten ihmeessä hän saikaan loihdituksi täytteeseen niin ihanan toffee-maisen maun! Ihan kelvolta kyllä tämä Viipurin piiraskin maistui.

Lopputuloksena kirja tulee varmasti jäämään ahkeraan käyttöön. Ehkä se päättyy myös pukin konttiin. Kirja sopii hyvin lahjaksi sellaisellekin, joka ei itse niin välitä leipomisesta, mutta on kiinnostunut kotimaisen ruuan historiasta.

(Jaakkiman Sanomat 6/2021)

KUVAT HELI KARHUMÄKI

Komiat Karjalan kirkkopiparkakut

□ Tea Itkonen

Sana-lehden päätoimittaja Heli Karhumäen hyppysissä pysyy kynän lisäksi kaulin ja sokemassapursoin – tuloksena syntyvät kauniit kirkkopiparit.

Ennen kuin ollaan näin pitkällä on kuitenkin ensin ollut pläkkiseppä, pläkkyyri, joka on taiten valmistanut kirkkoaiheiset piparkakkumuotit. Tämä pläkkiseppä **Pentti Tuominen** on Vähänkyrön Tervajoelta, siis

jaakkimalaisille ja lumivaaralaisillekin tutulta asutusseudulta Etelä-Pohjanmaalta.

Vähänkyrön seudulla pläkkyyreitä oli jo 1700-luvulla, kirkkoonkin oli hankittu ensimmäinen pläkkilyhty jo vuonna 1772.

Saman vuosisadan alussa saksalaiset keksivät pläkkipelin, ohuen tinalla pinnoitetun rauta- tai teräslevyn, ja sieltä pläkkiseppien taidot siirtyivät Suomeen asti. Enimmillään Vähässäkyrössä oli pläkkyyreitä

satakunta. Nyt Tuominen on yksi kolmesta viimeisestä. Hänen suvussaan taito on kulkenut kolmessa sukupolvessa.

Kyrönmaalla pläkkyyrit kulkivat jo varhain kärryjen tai vesikelkan kanssa kaupitellen tuotteitaan. Kun Tuominen antautui alalle, hän ajatteli ensin sivutointa, mutta seurasikin 40 vuotta pläkin taivuttelua: takomista, taittelua, työnäytöksiä, tuotteitten kuljetusta ja myyntiä toreilla, markkinoilla ja messuilla. Vuonna 1992 hänelle myönnettiin pläkkyyrimestarin kunnia-arvo.

Tuomisen tuotteet ovat mukavia, kannuja, kynttilälampetteja, fyrryjä eli puhallushyrrää, vislauspillejä ja piparkakkumuotteja! Hänellä on mm. valtava 110 mallin sarja eri rotuisten koirien piparkakkumuotteja. Lisäksi muita eläinhahmoja, automerkkejä, korkokenkä ja moottorisaha.

Vaikka Pentti Tuominen on aikeissa jäädä eläkkeelle, villiintyy hän aina joulun alla, sillä ympäri maakuntaa häntä ja hänen tuotteitaan odotetaan

Joulukuun perinneruoat

Lapsuuteni joulupöytä oli nykyistä yksinkertaisempi, mutta runko oli aivan sama kuin nykyäänkin. Sianlihapalanan, lapaa tai etuselkää, uunissa paistettuna, kinkku ilmestyi pöytäamme 1950-luvun loppupuolella. Aattoamuna varhain äiti lämmitti leivinuunin, jossa ensin paistettiin omenakakkarat (perunapiiraat), sitten ryynipiiraat, ja pullaukot sekä pitkot. Seuraavaksi uuniin pääsivät lanttu- ja porkkanalaatikat ja viimeksi lihaköntti. Saunasta tultua pukkii oli käynyt ja jättänyt lahjat pyykkikorissa kuusen alle. Liha oli kypsytetty ja päästiin syömään. Listaan kuului myös sinsalla eli rosolli sekä hiukan liotetut suolasienet sipulirenkaiden kanssa. Isälle oli erikseen jouluksi suolattu "pompannappeja" eli pieniä karvarouskuja. Silli jossakin muodossa ja lipeäkala.

Lipeäkala valmistui alusta asti eli kaupasta ostettiin kuivattua kapakalaa, äiti keitti tuhkalipeän, jossa ensin liotettiin ja sitten puhdasta vettä vaihtaen monta päivää. (Tämän tarkemmin en muista, kun kauppaan tuli valmiiksi liotettua ja vakuumpakattua kalaa.)

Pullan lisäksi leivottiin äidin "lapsuusajan joulutorttuja". Räisälän Särkisalossa ei tunnettu voitaikinoita. Tortut leivottiin puolikuun muotoon ja täytteenä oli villivadelmista keitetty hillo.

Lapsuusajan joulutortut

- 1 kkp sokeria
- 1 kkp perunajauhoja
- 1 kkp voisulaa
- 1 kkp maitoa
- n. 3 kkp vehnä jauhoja
- 1 tl soodaa

Ainekset sekoitetaan, taikina kaulitaan ohueksi ja pyöreällä muotilla otetaan pyöreitä, joiden toiselle puolella laitetaan pikkulusikallinen vadelmahilloa, taitetaan kaksinkerroin ja reuna nipistellään kiinni. Tortut voidellaan munalla ja paistetaan n. 200 asteessa kullanuskeiksi.

Äiti leipoi jouluksi pullaukkoja, mutta mie en ole saanut niin sorjia, joten olen luopunut yrittämästäkin. Mie olen leiponut erilaisia kuviopullia ihan tavallisesta perustaikinasta.

Siirappipiparit meillä on leivottu vanhalla reseptillä, joka on peräisin Lopen Lehden perustajan ja ensimmäisen päätoimittajan T. J. M. Salorannan rouvalta. Meillä piparit kulkivat Salorannan pipareina ja samalla ohjeella leivon yhä edelleenkin. Jauhoja kannattaa hiukan vähentää, sillä nykyään jauhot turpoavat enemmän. Possumuotti on äidin nuoruusvuosilta.

Piiraspapelaita, pualikoita, vättinöitä, on minulle kertynyt neljä, mutta rakkain niistä on Helena-mummoni, äidinäidin veistämä. Mummo oli 50-luvun loppupuolella meillä käymässä useamman päivän verran. Tuli lauantai ja piiraanpaisto ja vain yksi papelo! Tietysti mummo ja äiti olisivat voineet ajella kuoria vuorotellen, mutta sehän ei mummulle käynyt.

Hän otti puukkonsa, pistäytyi puuliiterissä ja sopivan koivuhalon löydettyään istahti kaivon kannelle. Nopsaan halko muuttui papeloksi ja piiraat tulivat valmiiksi. "Tämä on sitten Liisan." Kuvassa on myös "perintöveitsi", joka on kulkenut Räisälästä Loppelle monen mutkan kautta ja jolla perunahutun levitys kuorelle sujuu liukkaasti.

Oikein maukasta joulua ja herkullista uutta vuotta! Älkää unehuttako vanhoja perinneruokia!

Liisa Mäkelä,
juuret Räisälässä

(Jaakkiman Sanomat 6/2019)

*Nyöt piparkakut
n. 150 kpl.*

*2 dl siirappia
200g farinää tai tavallista
sokeria
200g voita tai margariinia
2 munaa
n. 750g vehnäjauhoja
1 tl soodaa
2 tl kanelia
1/2" inkivierää
1 tl mullikkoa
1 tl ohien kardemummaa*

*Siirappi, sokeri ja maust.
Kiehaut. Keuhkon saks.
Käsitä raskaat pulat annit ja
työ. Lisäaineet munat ja jou-
tuusvoide paist. keitt. launassa*

(Salorannan)

erinäisille käsityöläismessuille ja joulumarkkinoille.

Kuinka hän sitten innostui menetetyt Karjalan kirkkoista?

Ensin hän oli tehnyt muotin Turun tuomiokirkosta, muttei enää muista, minkä tähden se tuli tehtyä. Kun joku pyysi sitten tekemään muottia luovutetun alueen kirkosta, pyysi Tuominen Karjalaisesta Nuorisoliitosta valokuvaa tästä kirkosta, jotta siitä voisi muotin tehdä. Kuvia tulikin kaikista alueen kirkkoista ja niistä syntyi sitten mallit kahdellekymmenelle piparimuotille. Nuorisoliitolla oli muotteja pitkään myynnissäkin.

Lumivaaran kirkkomuotti Pentti Tuominen mukaan kaikkein eniten myyty kirkkomuotti, koska lumivaaralaisia on asutettu Etelä-Pohjanmaalle. Valokuvan kirkkojen lisäksi Tuomiselta löytyy muotit Impilahden, Jääsken, Kirvun, Kuolemajärven, Muolaan; Pälkjärven ja Pyhäjärven, Räisälän, Sakkolan ja Suojärven kirkkoista.

Päätoimittaja **Heli Karhumäki** innostui leipomaan kirkkopipareita saadakseen Tuomisen haastatteluun kuvitusta. Hän etsi netistä kirkkojen kuvia voidakseen luoda niille todenmukaisen kuorutuksen. Kirkkoja katsellessaan hän virittyi myös itsenäisyyspäivään tunnelmaan ja muisteli raskaita sota-aikoja. Hän pohti karjalaisten kohtaloa; kuinka moni kaunis kirkko olikaan pitänyt miehittäjälle jättää, samoin hautausmaat sankarikalmistoinen.

Toisin kuin nyt Euroopan rajoilla hätää kärsivät, karjalaiset siirrettiin omaan maahan, ja koko maa sai valtavan kulttuurisen rikkauten evakoiden myötä. "Jumalalle kiitos, että Karjalan kansa saatiin turvaan viholliselta", kirjoittaa Karhumäki. Puolalaiset ovat antaneet hätäapua nyt rajan yli päässeille kärsiville perheille. Hän myös muistuttaa, että jouluna juhlimme maailman tunnetuinta pakolaista Jeesusta. Meistä jokainen voi olla turvan, ilon ja lohdun lähettelijä.

Lähteet: Sana 23/2021 ja craftmuseum.fi, JS 6/2021

KUVAT HELI KARHUMÄKI

Pyhäjärvi tutuksi lapsille

Varpu ihmettelee, että mitä ihmeen majoja tuolla pellolla on?

Äijää naurattaa.

- Ethän sie tosiaan ole tuollaisia nähnyt. Ne ovat ruis-kuhilaita. Rukiit leikattiin sirpillä ja sitten sidottiin lyhteiksi, joista tehtiin kuhilaita. Sillä lailla ruis kuivat-
tiin. Sen jälkeen vilja voitiin puida. Saatiin rukiinjyvät, jotka voitiin jauhaa ruisjauhoiksi.
- Ruisjauhoja käytetään ruisleipään ja karjalanpiirakoi-
hin, minä tiedän! Nam!
- Mie pidän myös ruishiutaleista tehdystä ruispuurosta

- Kaura niitet-
tiin viikatteella
tai sirpillä ja
laitettiin sei-
päälle. Näetkös
tässä kuvassa
Yläpappilan pel-
lolla on iloista
työväkeä. Siihen
aikaan kesävie-
raatkin tulivat
usein auttamaan
peltotöissä.

Olin kaiketi vasta kolmen vuoden ikäinen, äitini leikkasi sirpillä ruista korkean mäen kumpareella. Sieltä oli laaja näköala pitkän, mutta kapean Yläjärven molempiin suuntiin. Se oli elämäni ihka ensimmäinen kouriintuntuva ja selkeä muistikuva kotiseudusta. Järven vesi väreili hiljaa hellän lämpöisessä syyskesän tuulella. Auringon valo peilautui veden pinnasta valkkyvin sätein. Kattona oli sininen taivas ja maassa kullankeltainen vilja. Se oli maa ja kasvualue, jossa var-
tuin nuorukaiseksi. Minä juurruin sinne muistoineni loppuelämäkseni. - Simo -

LUONNOS

- Kun korjuukausi oli ohi, syksyllä usein pelto kynnettiin valmiiksi. Sitten oli mahdol-
lista kylvää joko syysviljaa tai vasta keväällä kylvää uudet siemenet. Parihevosilla
kyntö oli komean näköistä. Kyntömiehellä kyllä tarvittiin hyvät lihakset.

2

3

Seija Hirvikoski

Pyhäkylä-seuran lastenkirjaprojekti etenee. Olemme keränneet jo kuvia ja muistoja melkoisen määrän. Kirjan rakennekin alkaa hahmottua.

Kirjasta on tulossa A4-kokoinen ja siinä Varpu-tyttö ja hänen äijänsä katselevat vanhoja valokuvia Vpl. Pyhäjärveltä ja keskustelevat niistä. Evakkoajatkin tulevat keskusteluissa esiin. Kirjaan tulee myös pyhäjärveläisten pieniä tarinoita lapsuusajoiltaan.

Yllä näette näette alustavaa hahmotelmaa kirjan aukeamasta. Sen ja oheisten valokuvien avulla haluamme herätellä vielä lehtemme lukijoita, jotta saisimme kokoon mahdollisimman kattavan aineiston hyvän lopputuloksen saavuttamiseksi. Kuten huomaatte tällaisia kuvia löytyy tavallisista kotialbumeista. Pyydämmekin kuvia ja tarinoita nyt, kun niitä voidaan nostaa kirjassa esiin, eikä sitten kun kirja on valmiina.

Erityisesti kaipaamme seuraavanlaisia kuvia Vpl. Pyhäjärveltä: lapsia leikkimässä tai mukana työn touhussa tai harrastusten parissa. Kuvia, jotka on otettu kodeissa sisällä. Pyhäjärven raveista otettuja kuvia. Juna rautatieasemalla. Mikä tahansa mukava, mielenkiintoinen tai hauska tilannekuva. Se sinulle rakas ja erityinen kuva saattaisi olla aarre tähän kirjaan!

Ota rohkeasti ja mielellään 10.1.2022 mennessä yhteyttä, jos perheenne / sukunne piiristä löytyy kuvia tai lapsuudessa Pyhäjärvellä tai evakkomatkalla koettuja tarinoita tähän projektiin. Nyt on korkea aika tallentaa historiaamme sukujemme nuorille sukupolville.

Esan tai Seijan kanssa voit sopia aineiston toimittamisesta, käytöstä ja palautuksesta:

esa.a.makinen@gmail.com tai
puh. 044 320 4896
seija.hirvikoski@kopteri.net tai
puh. 040 577 3229.

Oikealla Varpu ja äijä tutkivat vanhoja valokuvia. Alla mukavia vanhoja valokuvia, joissa lapset pääosassa erilaisissa puuhissaan.

Sukukirja valmistui Yläjärven Mylly-Inkiset

Kirjatyöryhmä julkistamistilaisuudessa. Vas. Harri Salin, Jukka Jokinen, Paula Länsiluoto, Ritva Nenonen, Anitta Salin, Pentti Inkinen.

□ Pentti Inkinen

Sukumme vaiheista kertova kirja valmistui ja sen julkistamista juhlimme 13.11. Hämeenlinnassa museokeskus Militarilan Vilho-salissa. Paikalla oli serkkujen lisäksi puolisoita ja jälkipolvia yhteensä 39 henkeä.

Kirjan nimi viittaa isovanhempimme asuinpaikkaan Vpl. Pyhäjärven Yläjärven kylässä, jota myös Myllykyläksi sanottiin. Kannen kuvassa ovat isovanhempamme mylläri **Matti Inkinen** ja **Katri Inkinen** (o.s. Nolo). He syntyivät samana vuonna 1885. Matti ja Katri saivat kahdeksan lasta, ikäjärjestyksessä Impi, Juho, Yrjö, Erkki, Aino, Aira, Ilmi ja Maija.

Pentti Inkinen kertoi esityksessään kirjan syntymisestä ja sen sisällöstä. Hän mainitsi mm., että kirjan ensisijaisena tavoitteena on välittää jälkipolville niitä tarinoita, joita ovat vanhempamme meille aikanaan kertoivat - joskus kyllästymiseen asti. Iän myötä asenteet muuttuvat ja nyt entistä nuoremmat ovat kiinnostuneita juuristaan. Etsitään vastauksia kysymyksiin esivanhemmista, miten ennen elettiin ja mikä on minun paikkani sukupolvien ketjussa. Kirjan myötä jälkipolvillemme välittyä se tieto suvustamme, joka vielä nyt voidaan kansien sisään tallentaa.

Sisältö on tarkoituksellisesti rajattu melko tarkasti Mylly-Inkisten sukuhaaraan. Kirja tuo uusia tietoja sukumme vaiheista, samalla kun se on retki esivanhempiemme aikaan ja historian tapahtumiin. Aikajänne ulottuu 1600-luvulta nykypäivään.

Ensin kurkistetaan tietoihin, joita eri lähteistä löytyy 1600- ja 1700-luvuilla Pyhäjärvellä ja Yläjärvellä asuneista Inkisistä. Varhainen esi-isämme **Matti Luukkaanpoika Inkinen** (n. 1700-1757) viljeli maitaan Yläjärvestä Pyhäjärveen laskevan Myllyjoen varrella. Inkisen mailla oli koski ja siihen rakennetusta myllystä Matti maksoi kruunulle veroa. Matti Luukkaanpojasta johtaa suora isälinja meidän sukuhaaramme Inkisiin.

Seuraavassa polvessa Luukas Matipojan (s.1726) aikana Inkisen suurperhe, 44 henkilöä, oli Yläjärven suurin perhekunta. Vuoden 1775 verotuskartan selityksessä kerrotaan, että Inkisillä oli 11 hevosta, 19 lehmää, 24 vasikkaa ja 26 lammasta. Maat sijaitsivat joen molemmin puolin.

Luukaksen pojanpoika oli Paavo Yrjönpöytä (1821-1905), jonka aikana talo vaurastui. Inkiset olivat osakkaana Yläjärvelle perustetussa yhtiömeijerissä, joka 1900 siirtyi kokonaan Inkisten hallintaan. Koskessa pyöri edelleenkin mylly. Paavo joutui aikanaan taistelemaan oikeuksiensa puolesta

aina Pietariin asti, kun Wernitsan hovin käskyläisten kanssa syntyi riita päivätoista.

Isojako saatiin päätökseen Yläjärvellä 1899. Kirjan sivuilta löytyvät Inkisen tilojen jakokartat, ote jakokirjasta sekä tieto Paavon poikien tilakaupasta 1898.

SEURAAVAN SUKUPOLVEN vaiherikkaiden tapahtumien jälkeen päästään isovanhempiemme Matin ja Katrin aikaan. Vuonna 1915 Yläjärven mylly siirtyi Matin omistukseen ja perhe asettui 1920-luvulla myllytilalle. Matin toimesta rakennettiin uudet mylly-, saha- ja asuinrakennukset. Puoliso Katri kuoli 1938. Talvisodan ajan Matti ja mukana seuranneet lapset asuivat Alavudella. Evakossa ollessaan mylläri Matti Inkinen laati tarkan luettelon menetetyistä omaisuudesta. Siitä saimme tietoja Kansallisarkistossa säilytetyistä korvausasiakirjoista, joita kopioitiin itselle paksu nippu, noin 80 sivua. Asiapapereista, valokuvista ja vanhempiemme kertomuksista muodostui varsin selkeä käsitys kotipaikan rakennuksista ja ympäristöstä sotia edeltävältä ajalta. Ilmi-tyttären muisteloiden myötä on jopa laadittu kuvia huoneiden kalustuksesta. Matin laatimista asiakirjoista selviää myös yksityiskohtaisesti mylly- ja saharakennuksen laitteet ja koneistot.

OMAT LUKUNSA kirjassa saavat kodin arki, naapurit ja urheilutoiminta. Luvussa sotien aika seurataan talvi- ja jatkosodan tapahtumia sekä veljesten Juho, Yrjö ja Erkki sotapolkuja.

Kahdeksan sisarusta - kahdeksan tarinaa. Nämä omista vanhemmistamme kertovat tarinat käsittävät miltei puolet kirjan sivumäärästä. Jokainen niistä muodostaa itsenäisen kokonaisuuden, jonka kehyksenä on siirtyminen lapsuuden kodista uusille asuinsijoille.

Me Matin ja Katrin lastenlapset olemme tehneet retkiä Kannakselle ja vierailuja vanhempiemme kotitalossa. Matkoja on tehty vuodesta 1990 lähtien isoissa tai pienissä ryhmissä. Näistä käynneistä kotitänhuvilla on oma luku.

Liitteet sisältävät sukutietoja rajoitetusti. Kirjaan on otettu vain Matti Inkisen esivanhempien ja jälkipolvien taulut sekä isälinjan kaavio. Liitteitä on 15 sivua.

Timo Sakari Korhonen 25.8.1943 - 17.12.1944

Yksinäisen hauta Multian kirkkomaalla

Pienen paaden tarina

□ Riitta Hirvonen

*Rauhaa, vain rauhaa kellot ne soi
Lapselle rauhaa, ne rauhaa soi
Enkelin laulu rauhaa, rauhaa toistaa
Seimen yllä joulun tähti valkeuttaa*

Tammikuun alussa 1945 saapui kuuden reen vetämä muuttokuorma Pylkönmäeltä Multialle. Kuorman päällä oli pieni arku. Vuoden ikäinen **Timo Sakari Korhonen** oli kuollut 17.12.1944 Karstulan sairaalassa 'valeuristustautiin'. Pastori **Olli Kahra** siunasi hänet haudan lepoon nuoren valkean koivun juurelle. Tämä oli hänen ensimmäinen toimituksensa Multian seurakunnassa.

Mertta ja **Emil Korhonen** joutuivat lähtemään evakkoon kolmen poikansa kanssa kesällä 1944 Vpl. Pyhäjärven Pyhäkylän koululta. Juho oli syntynyt Pyhäkylän koululla 1937, Kalevi Käksälässä 1939 ja Timo Pyhäkylässä 1943.

Kouluhallitus määräsi vanhempiemme ensin syyslukukaudeksi Pylkönmäen kirkonkylän koululle. Koska he joutuisivat muuttamaan kevätlukukaudeksi 1945 Multian Peuralan koululle, Timo-poika haluttiin haudata sinne. Tulevaisuudesta ei ollut tietoa.

*Kaukainen risti varjonsa luo
Sieluhun äidin kivun se tuo*

Timolla oli ollut pientä nuhaa. Se ei kuitenkaan ollut huolestuttavaa. Lauantai-iltana joulukuun 16. päivänä pojalle tuli vaikea olo ja hän nukahti. "Emme osanneet aavistaa, mitä muutamien tuntien perästä tuli kestettäväksemme. Heti keskiyön jälkeen hän heräsi. Hengitys oli raskasta, silmät - nuo ihanat lapsen silmät,

olivat tuskaiset. Otin hänet syliini. Hän painoi päänsä olkaani vasten ja oli vain hiljaa hengittäen raskaasti. - Otetaanko hänet meiltä pois?"

Sunnuntaiaamun valjetessa alkoi isä etsiä autokyytiä Karstulan sairaalaan. Ensin piti hankkia polttoainelupa. Puolenpäivän jälkeen äiti lopulta pääsi pojan kanssa sairaalaan. "Mutta maallinen apu ei auttanut. Klo 16.20, tuskaisena sylissäni, sulkeutuivat rakkaan Timo Sakarimme silmät viimeiseen uneen."

*Pääsiäisaamu tuskan kerran poistaa
Riimu täyttää ylönousemuksen maan
Rauhainen mieli rukousta toistaa
Maariainen tuutii seimen pienoistaan*

Perheemme kesäisillä lomamatkoilla kiersimme aina Multian kautta. Siellä asuvat pyhäjärveläiset ystävät lupasivat huolehtia haudasta niin kauan kuin jaksaisivat. Lämmin kiitos heille.

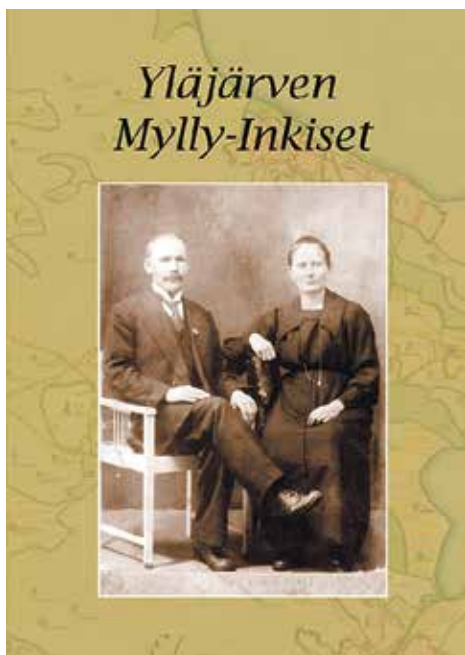
Isämme kuoleman jälkeen 1984 äidin käynnit harvenivat. Äiti toivoi, että hautapaikasta luovutaan vasta hänen kuolemansa jälkeen. Näin veljeni kanssa teimmekin vuonna 2008. Timon muisto siirrettiin pieneen laattaan vanhempiemme hauta-kiiven Karkkilassa.

Monena vuonna, viimeksi viime syyskuussa, olemme veljeni kanssa poikenneet Multialla. Muisto pikkuveljestä kulkee mukana. Taas totesimme, ettei hautapaikkaa ole vielä tarvittu. Sammaloitunut kivi on edelleen paikallaan, vain koivu on poissa. Säilyköön se siellä muistona - pienen evakkolapsen tarina.

Rauhaa, vain rauhaa -joululaulun sanat: Une Haarnoja eli Aune Perälä toimi 1938-1939 Salitsanrannan koulun opettajana.

Mertta ja Emil Korhonen haudalla 1950-luvulla

Yläjärven Mylly-Inkiset

toim. Pentti Inkinen
200 sivua, 119 valokuvaa,
karttaa, piirrosta ja kuvaa
koko B5, kovat kannet ja
lankasidonta
hinta 30 euroa + postikulut

Lisätietoja ja tilaukset:

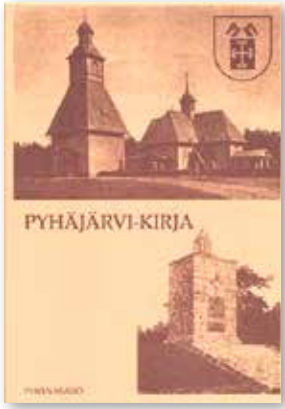
Harri Salin
harri.salin54@gmail.com
(puh. 040 503 3011)

Jukka Jokinen
jukka.jokinen@elisanet.fi
(puh. 0400 521 301)

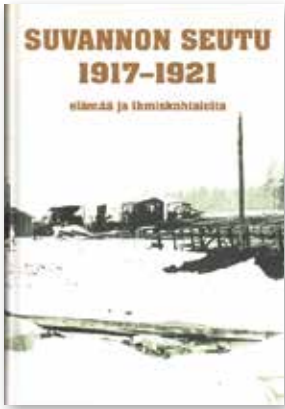
Pentti Inkinen
penttik.inkinen@gmail.com
(puh. 044 333 4014)

Matti ja Katri Inkinen kirjan kansikuvassa.

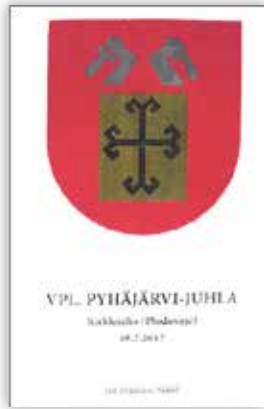
Vpl. Pyhäjärvi-Säätiön Kirjoja ja tuotteita:

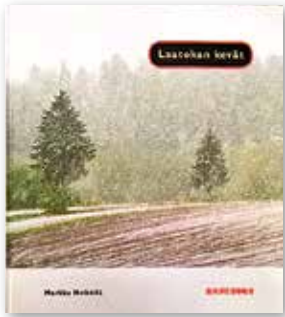
Pyhäjärvi-kirja
Reino O. Kukko, Kaarle Viika,
1989, 350 s. Hinta 25 €
Kirja kertoo pitäjämme historiaa sanoin ja kuvin. Sisältää myös murresanaston selityksineen.

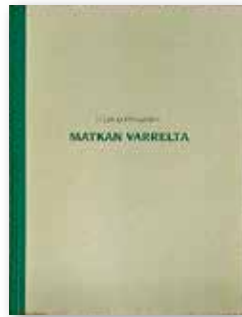
Suvannon seutu 1917-1921, elämää ja ihmiskohtaloita
Suvannon seudun paikallishistorian työryhmä, 2015
336 s. Hinta 40 €

Vpl. Pyhäjärvi-Säätiön 70-vuotisjuhla Kirkkoaholla
DVD-tallenne, kesto noin 1,5 tuntia. Hinta 20 €

Laatokan kevät
Markku Heikkilä
Matkakirja Laatokan ympäri
Hinta 15 €

Matkan varrelta
Hilja Matikainen, runoja
Hinta 20 €

Vpl. Pyhäjärvi pöytästandaari
Suunnittelu Kaarle Viika,
1963. Hinta 42 €

Vpl. Pyhäjärvi isännän viiri
Suunnittelu Kaarle Viika,
1992. Koot ja hinnat:
45 x 300 cm, 6-7 m:n tankoon. 80 €
45 x 400 cm, 8-9 m:n tankoon. 90 €
55 x 400 cm, 10 m ja korkeampaan tankoon. 95 €

Tilaukset ja lisätiedot:
Kirsti Naskali,
puh. 040 719 2692 tai
saatio@vplpyhajarvi.fi
Postitessa lähetyksiin lisätään postituskulut.

Vpl. Pyhäjärvi-Säätiön adressit

Karjalanneito

liris

Kullerot

Valoisa polku

Pyhäjärven kirkon alttaritaulu

Adressi sisältää kaksi tai useampia sisälehtivaihtoehtoja, joista voi valita

sopivimman ja poistaa ylimääräiset.
Hinta 12 euroa kappale + postikulut.

Tilaukset:
säätiön asiamieheltä

Tilaa Vpl. Pyhäjärvi

Itselleni Kestotilaus **Tilauhinnat 2021:**
Lahjaksi 1 vuosi kotimaahan ja
Osoitteenmuutos Irtonumero ulkomaille 35 €/vuosi

Lehden saaja / entinen osoite (tarpeeton yliviivataan)

Nimi _____

Lähiosoite _____

Postino ja -toimipaikka _____

Lehden maksaja / uusi osoite

Nimi _____

Lähiosoite _____

Postino ja -toimipaikka _____

Päiväys ja allekirjoitus _____

Kiinnostukseni kohde on (kylän nimi): _____

Posti-
merkki

Vpl. Pyhäjärvi-lehti

Säätiön asiamies
Kirsti Naskali
Miharintie 312
37200 Siuro

TAPAHTUMIA

Lahden seudun Vpl. Pyhäjärvi-kerho

Tammikuun kokous pidetään
torstaina 13.01.2022
Ravintola Wanhassa Herrassa,
Laaksokatu 17, LAHTI.
Aloitetaan kello 13. TERVETULOJA

Ukkosen Sukuseura ry:n SUKUKOKOUS

pidetään 22.01.2022 alkaen klo 13.00
paikkana ravintola Härkäpakari
os. Risto Rytin katu 2, HUITTINEN
Asiana on sukuseuran lopetus.

Ilmoittautumiset 06.01.2022 mennessä
Anneli Soininmäki 040 7168515
tai anneli.soininmaki@elisinet.fi

Tampereen seudun Vpl. Pyhäjärvi-kerho

ei kokoonnu toistaiseksi tarinatuokioihin
koronatilanteen pahentumisen vuoksi.

Seuraavasta kokoontumisesta ilmoitetaan
tässä lehdessä aikanaan.

Lisätietoja tarvittaessa sihteeriltä
puh. 044 2815 047.

OSSAAT SIE ARVAILLA

Oikia rivi sananparsiarvoituksiin:

köyhälki - hiirki - talv - laskiaista - pyllyllie - Tuomas -
pääsiäisenki - syötetty - nälät - tuoppi

(Voip näihetii tietyst löytyy usiampiiki sopivii sanoi,
koha vaa sanonna sisältö avvaatuu itselleis. Sananarsii
mieltiissäis voit samal täs pyöritellä murrenanoi ja niie
merkityksii.)

Vpl. Pyhäjärvi-seuran tuotteita

Dokumenttielokuva Muistojen järvi,
kuvattu vuosina 1939-44
Pyhäjärvellä, mukana Kaarina Pärssisen kirjoittama esite elokuvasta.
DVD:n hinta 20 €

Seuran 60-vuotis-historiikki (2017)
Hinta 20 €/kpl,
50-vuotishistoriikki
10 €/kpl ja ostettaessa
molemmat historiikit,
yhteensä 25 €.

Pyhäjärvi Vpl.-karttamuki
Hinta 10€/kpl

Tilaukset ja tiedustelut:
Kaisa-Liisa Korhonen
puh. 050-5905 433,
kaisaliisako@gmail.com
Postitessa lähetyksiin lisätään postituskulut.